

Dag Norling
John Collets Allé 46
0852 Oslo



B-post

«Hamro Patrika»

Norge-Nepal foreningen
c/o Anuradha Gurung
Solhaugveien 69
1337 Sandvika

MEDLEMSKONTINGENT:

Enkeltmedlem kr 125,-
Familie kr 175,-
Organisasjon kr 300,-

Konto: 6094 12 24566

GOD SOMMER

Norge - Nepal foreningen



Nr. 3, juni 2001



Neste medlemsmøte: høsten 2001

NORGE-NEPAL FORENINGENS STYRE

Navn	Adresse	Tlf. privat:
Kirsten I. Greiner (leder)	Landingsveien 102, 0767 Oslo	22 14 00 01 41 31 81 47
Kristine Alsvik (nestleder)	Sørligata 46 A, 0577 Oslo	97 72 57 18
Anuradha Gurung (kasserer)	Solhaugveien 69, 1337 Sandvika	91 14 93 47
Synnøve Nes (redaktør)	Waldemar Thranesgt. 64 D, 0173 Oslo	90 52 48 57
Arnstein Thaule	Gladvollveien 23 A, 1168 Oslo	22 61 48 99 95 86 59 68
Øystein Berg	Gruegate 23 C, 0652 Oslo	41 20 02 42
Thrond Berge Larsen	Dannevigsveien 12, 0463 Oslo	22 71 98 73
Nayan Malla	Maridalsveien 6, 0178 Oslo	97 59 89 20
Unni Poulsson	Veslekroken 10, 0379 Oslo	22 73 33 97

PERSONER MED VERV UTENFOR STYRET

Roy Friis (revisor)	Peiskrokveien 8, 1482 Nittedal	67 07 69 08
Marit Kleppa (valgkomite)	Skøyenveien 97, 0375 Oslo	22 52 10 31
Nikolai Arnø (valgkomite)	Fossekallen 32, 3034 Drammen	32 81 86 39

Hamro Patrika er Norge-Nepal foreningens medlemsavis som utkommer fire-fem ganger i året. Forespørsler angående avisen og foreningen kan rettes til styremedlemmene.

E-post adressen til Norge-Nepal foreningen
Foreningen har opprettet en e-post adresse:
norge_nepal@hotmail.com
Foreningens styre har adgang til kontoen og den vil bli besvart med jevne mellomrom. Vi skal gjøre så godt vi kan med å besvare henvendelser.

Redaksjonskomité for dette nummeret av Hamro Patrika:
Kirsten I. Greiner, Anuradha Gurung og Synnøve Nes.

Møte med leder av Nepal-Norway Friendship and Cultural Association (NNFCA)

(Nepal-Norge Vennskap og Kulturell Forening)

Onsdag 28.02.01, møtte flere av foreningens styremedlemmer lederen av Nepal-Norway Friendship and Cultural Association (NNFCA), Kalendra Bikram Shahi, i et hyggelig men uformell middagsmøte. Shahi var på privatbesøk i Norge. Etter mange "Namaste" og håndtrykk, ble informasjon og erfaringer om hverandres foreninger utvekslet.

NNFCA er en non-profit organisasjon som arbeider for å forsterke vennskaps- og kulturelle bånd mellom Nepal og Norge. NNFCA ble dannet i 1984. Styret består av 15 personer. Foreningen kan treffes på følgende adresse:

Nepal-Norway Friendship and Cultural Association (NNCFA)
GPO Box 3311
Kathmandu, Nepal
E-post: kalendra@wlink.com.np

Referat fra medlemsmøte i Norge-Nepal foreningen 3. april 2001

33 personer fant veien til møtet der Christian A. Drevon, professor i ernæringsforskning ved UiO, tok oss med på fottur i Rolwaling-dalen. Veien tok slutt etter 7 1/2 timers busstur til Dolakha, hvorfra følget på 7 turgåere, 31 bærere og et par kokker, gikk oppover de frodige delene av dalen. Her er det dyrkningsforholdene for ris, men også hirse, som avgjør velstandsnivået. Barna møtte dem med tiltalende og forsiktig nysgjerrighet. Den hygieniske standarden i Rolwaling er kritikkverdig. Bortsett fra noen få barn, var likevel de fleste friske, men små av vekst på grunn av dårlig ernæring og infeksjoner som blant annet skyldes urent vann. Turfølgert gjorde unna vaskingen i elvene, til stor fornøyelse for landsbyboerne som bivånet det hele.

I Rolwaling-dalen bor folk på opptil 4300 m.o.h., men turister må passe seg for høydesyke ved å sørge for akklimatisering og rikelig inntak av væske - minimum 6 liter i døgnet. Det er få turister i Rolwaling og turfølget var et kjærkomment innslag i et lokalt bryllup. Ved tregrensa på 3000-3500 m.o.h. er landskapet goldere, men dramatisk og fascinerende. Morgenene er gjerne klare før tåka ruller innover utpå dagen.

Etter å ha passert fattigslige Beding på knappe 4000 m.o.h., kom følget opp i de øvre delene av dalen der isbreene har satt sine tydelige spor. I Na, den øverste bosettingen på 4200 m.o.h., kan man formelig "ta" på fjellene. Turgåerne passerte demningen som regulerer innsjøen øverst i dalen, og overnattet på breen ovenfor. Steiner lå som et dekke over isen og det ble en kald natt i frosne -20 grader. En i følget brakk fingeren denne natten, noe som senere medvirket til stress, hodepine og høydesyke. Seks av de syv utlendingene ble faktisk høydesyke i løpet av turen. Rasfare er heller intet å spøke med, så følget holdt god avstand til hverandre da de gikk over Trashi Labsta passet som markerer overgangen til et nytt dalføre. Passet er betegnet som tøft, med de kom seg over og ned i frodige omgivelser etter en fantastisk tur i Rolwaling.

Kirsten I. Greiner

Hallvard Kåre Kuløy

Med Hallvard Kåre Kuløy er en av Norges mest markerte menneskerettighetsforkjempere gått bort. Etter et år med sviktende helse inntraff en akutt og overraskende forverring, og den 3. mai sovnet han stille inn.

Kuløy var født 25.12.1941 på Kuløy ved Smøla. Han tok artium ved Bø landsgymnas, og studerte så offentlig administrasjon ved Washington State University, der han fikk BA-graden i 1965. Etter en kort periode i et firma tok han fatt på videre studier i statsvitenskap ved McGill University i Montreal, men allerede i 1967 fikk han tilbud om å arbeide for UNICEF i New Dehli, der han ble til 1972. I årene 1972-78 var han direktør for UNICEF i Nepal, og etter et studieår i Paris arbeidet han som UNICEF-direktør i Burma (1980-84) og Sør-Korea (1984-87). Han opparbeidet en inngående kjennskap til disse landene, fra regjeringkontorene til de mest utligngelige landsbyer. Men fremfor alt samlet han på den mest verdifulle ressursen av alle, nemlig mennesker.

I 1987 flyttet han tilbake til Norge med sin familie, og arbeidet i seks år i stiftelsen IMTEC. I denne stillingen gjorde han en stor innsats for at de baltiske landene skulle finne tilbake til sine kulturelle og historiske røtter. Men det som mer og mer kom til å engasjere ham, var burmesernes vanskelige under militærdiktaturets åk. Han var blitt godt kjent med Aung San Suu Kyi under sitt opphold i Nepal. Etter at hun ble tildelt Nobels fredspris i 1991, tok Hallvard initiativet til dannelsen av Samarbeidsutvalget for Burma, som

han ledet helt til sin død. Han arbeidet utrettelig for å mobilisere politisk og økonomisk støtte for den burmesiske demokratibevægelsen i eksil, og sørget for at norske politikere og byråkrater ikke fikk ro til å glemme. Selv dagen før sitt siste sykeleie i april skrev han et engasjert og gjennomtenkt avisinnlegg om behovet for sanksjoner mot militæregimet.

Allerede mens han arbeidet i India, begynte Hallvard å utgi en bokserie om Sør-Asias kultur og historie kalt *Bibliotheca Himalayica*, som etterhvert utkom i over førti bind. Senere grunnla han Orchid Press i Bangkok, der han årlig utga et tredvetall kvalitetsbøker om asiatisk kultur og historie, uten annen økonomisk sikkerhet enn entusiasme og sans for kvalitet. Også på andre måter var han en aktiv kulturformidler: i 1989 fikk han anordnet en stor utstilling av tibetanske tepper og i 2000 en utstilling av burmesiske lakkarbeider, begge ved Kunstindustrimuseet i Oslo. Hans bok «Tibetan Rugs», som utkom i 1982, er fortsatt et standardverk.

Hallvard Kåre Kuløy var kunnskapsrik, raus og ubøyelig. Han var også en utpreget praktisk anlagt mann. Blant annet introduserte han Jøtul-ovner i fjelllandet Bhutan. Han var en «sjøkonger» som fór ut i verden, men som alltid vendte tilbake til Kuløy på Nordmøre for å hente krefter. Ikke minst har burmesiske demokratiforkjempere mistet en sentral støttespiller. Det er mange rundt om i verden som i dag sørger over hans bortgang.

HARALD BØCKMAN,
PER KVÆRNE,
TORE LINDHOLM

Aftenposten

Hallvard Kuløy, Nepal lover

(Nepali Times, 10.mai.2001)



The 70's saw a return of old Himalayan books which had been lying neglected in libraries or hidden away in personal collections. The man behind the re-printing of these books, Hallvard K. Kuløy, was a UNICEF official who worked in India and Nepal from the late 1960's to the mid-1970's. It was under Kuløy's *Bibliotheca Himalayica* series that classics such as Colonel Kirkpatrick's *An Account of the Kingdom of Nepal* and John Ware Edgar's *Report on a Visit to Sikkim and the Tibetan Frontier* were re-printed in the *Bibliotheca* series. Sadly, Kuløy passed away on 3 May in Oslo, Norway.

One wouldn't perhaps expect it of a UN employee, but Kuløy preferred to spend his free time reading and researching Himalayan literature. His posting to Nepal in 1972 gave him the perfect opportunity to delve deeper into the subject. His pioneering efforts helped set the trend for specialised books on the region, both old and newly researched works such as the 19th century Japanese traveller Ekai Kawaguchi's *Three Years in Tibet* and Sarat Chandra Das' *Journey to Lhasa and Tibet*. But perhaps what Kuløy should be best remembered for was his commitment to encouraging world-class publishing in Nepal. He was also one of the chief architects of the Publishing and Research In Nepal and Tibet Foundation.

Hallvard Kåre Kuløy

Budskapet om Hallvard Kåre Kuløys bortgang ble mottatt med stor sorg i Norge-Nepal foreningen. Vi opplevde ham som en mann med stort hjerte, bredt smil og et hav av kunnskap, entusiasme og engasjement. Hans foredrag i foreningen trakk mange tilhørere. Hallvard delte av sin kunnskap. Vi beundret kjennskapen til Nepal og andre land i regionen - kunnskap som gjenspeilet seg i arbeidet han utførte, det være seg *Bibliotheca Himalayica* eller boken *Tibetan Rugs* som mange i foreningen har saumfart hele Kathmandu på jakt etter. Hallvard vil bli dypt savnet og ofte husket i Norge-Nepal foreningen.

På vegne av styret og medlemmene i Norge-Nepal foreningen –
Kirsten I. Greiner

Blodbad i palasset

Kilder: Nepalnews, Nepali Times, Kathmandu Post, NTB, AFP, Reuters og Aftenposten.

Av Synnøve Nes

Det er fredag kveld, hele familien er samlet til middag i palasset – slik de pleide å samles til felles middag hver tredje fredag. Kongen, Dronningen, deres tre barn kronprins Dipendra, prinsesse Shruti og prins Nirajan, og nitten andre familiemedlemmer. I løpet av middagen skjer det noe, som gjør at Dipendra plaffer ned hele familien sin, en etter en. To dager senere er ni av de tjuefire som var tilstede, døde, kronprinsen selv inkludert. Hva skjedde egentlig under middagen fredag 1. juni?

Flere kilder har hevdet at kronprinsen kranglet med dronningen, hun skal ha vært imot hans ønsker om å gifte seg med kjæresten sin, Devyani Rana. Da nyheten om kongemassakren i Nepal kom, ble det sagt at årsaken til at den 29-årige kronprinsen ikke fikk gifte seg, var fordi astrologene hadde sagt at dersom han giftet seg før han fylte 35 år, ville han dø. Noen dager senere endret denne forklaringen seg til at han ikke fikk gifte seg med nettopp Devyani Rana, fordi hun kom fra feil slekt, dronningen ville han skulle gifte seg med en jente fra Gorakh Rana-familien, som prinsesse Shruti var giftet inn i. Det siste kongefamilien trengte, var en framtidig dronning med indisk blod i årene, skriver avisa Express.

En annen forklaring på hvorfor Dipendra ikke fikk gifte seg med Devyani Rana, er at hennes oldemor hadde vært elskerinne for menn som jobbet ved domstolene. Uansett forklaring; kongeparet skal ha truet med, at om han giftet seg med henne, ville han aldri bli konge. Dette skal de ha kranglet om under middagen, hvorpå Dipendra skal ha forlatt selskapet fordi han var full, for så å komme tilbake først én gang, ikledd militæruniform, så en gang til, denne gangen med våpen. Enkelte kilder hevder han endog ble geleidet bort fra middagen. Og så skjøt han, først sin far, og så de andre, og til slutt seg selv. Stort mer visste vi ikke de første dagene.

Øyenvitne

Men så begynner de som var tilstede under middagen å snakke. Onsdagen etter massakren kunne hele verden få med seg en øyenvitneskildring, gitt av en av dem som var til stede under familiemiddagen, riktignok via en slektning, som tegnet og fortalte. Det var ingen krangel, mente han. Ingen diskuterte verken kronprinsens giftemål eller andre ubehagelige temaer. 29-årige kronprins Dipendra sto i baren og mikset drinker til faren og de andre før han forlot lokalene ved nitiden. Kort tid etter vendte han tilbake, iført militæruniform, med lua trukket godt ned i øynene og væpnet med en Uzi-maskinpistol og et M-16 automatvåpen. Faren, kong Birendra, var den første som ble drept, før kronprinsen skjøt vilt rundt seg i 15 minutter. Alle var lamslåtte og ingen forsøkte å stanse kronprinsen. Han sa ingenting under hele seansen og var helt uttrykksløs i ansiktet. Han skjøt bare vilt

rundt seg, fortalte denne nære slektningen av en av dem som var til stede under dramaet. Da skytingen stanset, fulgte dronning Aishwarya og prins Nirajan kronprinsen ut i hagen. Det er der de to skal ha blitt skutt. Kronprins Dipendra gikk deretter inn i palasset igjen, og ble møtt av onkelen, prins Dhirendra, som ba ham legge ned våpenet. Svaret var en kule. En tante og kusine forsøkte også å overtale kronprinsen, men ble også møtt med kuler, fortalte kilden. Til slutt gikk kronprinsen på nytt ut i hagen, og flere skudd ble hørt. Det må ha vært da han skjøt seg selv, ifølge kilden. Men prins Gyanendra, kongens bror, som bare etter noen timer ble utnevnt til regent, sa i sin første offisielle kommentar søndagen etter, at episoden skyldtes at et automatgevær eksploderte og at alle som ble skadd ble kjørt til sykehus uten at livene deres kunne reddes. Dette formidlet også den statseide Radio Nepal. Senere oppnevnte Prins Gyanendra en granskingskommisjon som skulle etterforske saken. Søndag, en drøy uke etter massakren, skriver den britiske avisa The Sunday Times at Dipendra drepte familien sin etter å ha tatt kokain og drukket whisky. Like før skal han ifølge avisa fått et ultimatum av sin far om at han måtte velge mellom tronen og ekteskap med Devyani Rana. Opplysningene kommer fra medlemmer av kongefamilien. En lege skal ha sagt at det var kokainen som forklarer hvordan Dipendra var i stand til å vende tilbake til middagen etter å ha blitt fulgt til sengs fordi han var full. Men; andre kilder har hevdet at kronprins Dipendra var avholdsmann.

Det som i alle fall er sikkert, er at Prins Gyanendra ikke var tilstede under massakren, han var nemlig i vinterpalasset i Pokhara. Men hans kone var i middagen, hun ligger fortsatt på sykehus med skuddskader, men skal nå være på bedringens vei.

Dipendra ny konge

Det som også er sikkert, er at kronprinsen ble utnevnt til konge mens han selv lå i koma på et militærsykehus, tilkoblet en pustemaskin. Legene beskrev fra første stund tilstanden hans som ekstremt alvorlig. Siden han var ute av stand til å gjøre jobben sin som nyutnevnt konge, ble altså den daværende prins Gyanendra regent. Han er nesteldste bror til avdøde kong Birendra. De aller første meldingene gikk faktisk ut på at Dipendra selv også døde i palasset, men det gjorde han altså ikke.

Det har blitt hevdet at Dipendra ble utnevnt til konge for å styrke påstandene om at det var et automatgevær som hadde eksplodert, og at Dipendra dermed ikke hadde gjort noe galt. Det som også har blitt sagt, er at Dipendra måtte bli konge, fordi enhver konge i Nepal er reinkarnasjon av guden Vishnu, og at en konge dermed ikke bare kan bli "oversett".

Allerede på lørdag, et knapt døgn etter massakren, ble kongen, dronningen og de andre døde medlemmene av kongefamilien kremert mens titusener av sørgende fylte byens gater. Likene ble kremert på bredden av Bagwati-elva i Pashupathinath-tempelet i Katmandu, i tråd med hindutradisjonen som tilsier at de døde skal brennes på likbålet fortest mulig. De sørgende fulgte etter de blomsterdekkede kistene som ble båret av menn i hvitt gjennom gatene til templet.

Dipendra død

Noen timer senere flyktet Dipendras kjæreste, Devyani Rana, fra Kathmandu, hun tok et fly til New Delhi, ifølge avisa Hindustan Times. Derfra skal hun ha reist til Moskva, hvor hun fremdeles befinner seg, hjemme hos sin søster og svoger som altså bor i den russiske hovedstaden. Devyani Rana har gode forbindelser høyt på strå i India, hevder pressen. Onkelen Madhav Rao Scindia tilhører ledelsen i Kongresspartiet, det største opposisjonspartiet. Tanta, Vasundra Raje Scindia, er statssekretær i statsminister Atal Behari Vajpayees regjering. Moren hennes heter Usha Raje Scindia og tilhører en kongeslekt fra den sentralindiske delstaten Madhya Pradesh. Faren var tidligere utenriksminister og finansminister i Nepal. Han tilhører en mektig nepalesisk adelsslekt ved navn Rana, som har hatt statsministerembetet i arv. Medlemmene av Nepals kongehus har tradisjonelt valgt ektefelle fra Rana-slekten for å sikre politisk stabilitet i Nepal. Det gjelder både avdøde kong Birendra og hans to brødre. Etter denne tradisjonen skulle Dipendra og den litt yngre Devyani Rana være et perfekt par, og de holdt heller ikke forholdet sitt hemmelig. Likevel skal de altså ikke ha fått lov til å gifte seg.

Natt til mandag døde Dipendra, etter å ha vært konge i drøye to døgn. Samtidig ble hæren kommandert ut i Kathmandus gater. Hele tiden siden massakren hadde folk samlet seg i gatene foran palasset. Men nå, etter Dipendras død, brøt det ut opptøyer i gatene i sentrum av Kathmandu, i tillegg samlet tusener av mennesker seg utenfor militærsykehuset der Dipendra døde, og mens båren hans ble båret gjennom byen, innførte myndighetene stenge sikkerhetstiltak.

Prins Gyandendra, som selv forkynte på radio at hans nevø kongen var død, sa samtidig at saken må etterforskes, og at han selv ville oppnevne en granskingskommisjon.

Bare timer etter at Dipendra døde, ble altså hans onkel, prins Gyanendra ikke uventet kronet til ny konge av Nepal, den tredje på fire dager. Kroningen skjedde klokken elleve på formiddagen på Hanuman Dhoka under en tradisjonell seremoni hvor Gyanendra fikk kronen på hodet og ble kjørt gjennom gatene mens protesterende demonstranter ville vite hva som egentlig skjedde. Demonstrantene hadde kapret drosjer og ropte slagord som "ingen kan drepe kongen vår" og "vi aksepterer ikke Gyanendra som konge". Befolkningen satte ikke sin lit til at det hele skulle ha vært en ulykke, men de godtok heller ikke at deres arveprins skulle stå bak nedslaktingen. Sprikende og knapp informasjon opprørte befolkningen som fikk siste nytt fra utenlandsk presse. Konspirasjonsteoriene florerte, mens folk lot sorgen, uvissheten, sinnet og frustrasjonen komme til utløp i Kathmandus gater, samt i Lalitpur, Kirtipur, Patan og Bhaktapur. Søndagen ble det rapportert om spredte og lite organisert demonstrasjoner og uro, mens protestene virket mer organiserte på mandag og tirsdag da demonstranter ankom Kathmandu i busser og biler.

Portforbud

Store folkemengder protesterte mot myndighetene hele mandagen, de forlangte å få vite sannheten om den mystiske massakren på kongefamilien. Bevæpnede politistyrker angrep hundrevis av demonstranter med køller og tåregass. Demonstrantene forsøkte å ta seg inn i palasset, og

en demonstrant ble drept i opptøyene. Utpå ettermiddagen ble det første portforbudet innført i hovedstaden, og i de to nabobyene Bhaktapur og Lalitpur. Flere demonstranter skal ha blitt drept av politiet etter at portforbudet ble innført. Massakren har igjen fremkalt anti-indiske følelser. Under urolighetene brente nepaleserne indiske aviser og hengte opp anti-indiske plakater. Samtidig stanset myndighetene sendinger fra indiske Zee TV og Star News TV i to dager "fordi de spredte usanne rykter om hendelsene".

I morgentimene tirsdag ble portforbudet opphevet, men gjeninnført ved middagstider, for tolv nye timer. Alle butikker holdt stengt, bortsett fra at enkelte matvareforretninger var åpne noen timer midt på dagen. Tusenvis av menn barberte seg på hodet for å vise sin sorg overfor de døde. Situasjonen var rolig men spent i flere dager, politiet var hele tiden i høy beredskap.

Onsdag hevet myndighetene portforbudet igjen, men soldater patruljerte fortsatt i gatene, klare til å slå ned på eventuelle demonstrasjoner. Situasjonen i Kathmandu var rolig, selv om det ulmet under overflaten, og utover dagen ble et tredje portforbud innført. Dette ble igjen opphevet torsdag morgen. Til tross for flere portforbud altså, er et utall mennesker skadet og politiet her arrestert over 500 personer. De fleste episodene har skjedd i Kathmandu og Kathmandudalen, men også i Jhapa, Biratnagar og Phokara rapporteres det om demonstrasjoner og sårede. I Phokara skjøt politiet mot demonstrantene og skadet noen av dem.

Granskingskommisjonen har vært på befaring i palasset, samlet bevismateriale fra åstedet og levert til et rettsmedisinsk laboratorium, samt intervjuet personer som var tilstede i palasset under skytingen, både medlemmer av kongefamilien og andre. Det er helt nytt og svært spesielt at palasset åpnes og at kongelige intervjues. Kommisjonen leverte sin rapport 14. juni, den konkluderte med at der var Dipendra som skjøt og drepte familien sin.

Gammel profeti

Kilde: The Times of India Oversatt av Synnøve Nes

Kong Birendra var ellefte generasjon i Shah-dynastiet, som ble etablert i 1768 av Kong Prithivi Narayan Shah, som klarte å samle det mangfoldige landet til ett rike. Ifølge legenden, var kongen en dag på vandring i Kathmandudalen da han møtte hinduguden Gorakh Nath, forkledd som en hellig vismann. Kongen bød vismannen litt yoghurt, vismannen svelget yoghurten, gulpet den opp igjen og bød på den tilbake. En forferdet konge kastet den oppgulpede yoghurten i bakken, noe av den havnet på de ti tærne hans. Vismannen anklaget kongen for å av vist for stor stolthet, og sa at dersom han hadde svelget yoghurten, kunne han, vismannen, ha oppfylt alle kongens ønsker. I stedet, sa vismannen, skal yoghurten som dekker dine ti tær symbolisere at dynastiet ditt skal falle etter ti generasjoner. Kong Birendra, som ble drept 1. juni, var altså ellefte generasjon. Astrolog og professor på Tribhuvan University, Milan Shakya, sier til nyhetsbyrået AFP at hvorvidt disse forferdelige hendelsene bare er en tilfeldighet, eller om de er en oppfyllelse av profetien, gjenstår å se.



John McComico/The Associated Press

A U.S. Embassy attaché, Harland Rex, center, helping stranded passengers at Katmandu's airport find their way back to their hotels Tuesday.

Luxury Amid Nepal's Upheaval: Himalaya Tourists Are Trapped

The Associated Press

KATMANDU, Nepal — Tourists were trapped in five-star luxury in Katmandu on Tuesday as the police imposed a second curfew to avert more rioting while others fled unrest in this picturesque Himalayan kingdom.

The U.S., British and Thai governments have urged their citizens not to travel to Nepal, but many people coming back from mountain trips or from Tibet were already en route and surprised by what they found on arrival.

Tourists scrambled onto buses headed for the airport, but some Royal Nepal Airlines flights were canceled. At least 60 tourists, including 10 Americans, could not get a flight out and had to return by bus to the city.

A Thai Airways flight from Bangkok arrived Tuesday, but there were no taxis at the airport because of the curfew. A number of backpackers set out on foot toward town.

Hetty van den Ouwellen of the Netherlands, a vacationing European Union consultant who is based in Suriname, tried to go from Nepal into Tibet only to be turned back by Chinese immigration officials.

She was stranded on the outskirts of Katmandu on Monday night as police

cleared the streets and Nepal cremated King Dipendra, who had been a monarch on life support for less than three days after allegedly carrying out a palace massacre and then shooting himself. In all, 10 royals died.

"What a holiday," Miss van den Ouwellen said at the Yak & Yeti, one of Nepal's best hotels.

The hotel's 24-hour casino was closed during a period of official mourning for the slain members of the royal family, but vacationers lounged around the hotel's immaculate gardens and enjoyed lunch by the pool.

On Monday, tourists moving around the capital ran into pockets of violence, with thousands of angry citizens refusing to accept the new King Gyanendra.

British Embassy staff led a four-vehicle convoy to pick up 26 tourists trapped at the Katmandu airport.

Escorted by the police, the convoy made its way past barricades, army patrols and street violence to a guest house, the British Foreign Office said.

Tourism is Nepal's biggest foreign exchange earner, bringing in \$168 million a year in a nation with a per capita income of just \$213. About 400,000 tourists visit annually, and the industry employs 200,000 Nepalese.

Maoistene holder stand – uro i parlamentet

Nepalnews.com/The Kathmandu Post 6., 7., 8., 10., 12., 13., 15., 16., 17., 21. og 30. april 2001
Fritt oversatt og bearbejdet av Kirsten I. Greiner

Vintersesjonen i Nepals parlament ble avsluttet i begynnelsen av april, uten at politikerne hadde hatt en eneste reell arbeidsdag. Leder og generalsekretær for hovedopposisjonspartiet CPN-UML (UML), Madhav Kumar Nepal, truer med å boikotte den neste sesjonen også, dersom statsminister Girija Prasad Koirala (NC) ikke går av. Hovedanklagen mot Koirala er påstander om deltakelse i den korrupsjonsomstridte skandalen rundt Royal Nepal Airlines Company's avtale om leie av et fly fra Lauda Air høsten 2000.

Opposisjonspolitikere - med UML i spissen og Rastriya Prajatantra Party (RPP) som støttespiller - har marsjert ut av parlamentet, boikottet møter og ropt slagord. Spesielt i Kathmandu-dalen, men også i resten av landet, har april og mai måned vært preget av demonstrasjoner og streiker med lammet transportsystem, stengte skoler og lukkede butikker som resultat. Protestene er i regi av opposisjonspartiene, deres tilhengere, studentorganisasjoner og fagforeninger. UML og deres tilhengere forsøkte også fysisk å hindre at Koirala kom inn til kontoret sitt i Singha Durbar (parlamentet). UML-ledere ble tatt i politiets forvaring og Koirala ruslet på kontoret. I kjølevannet lå oppbrente biler, smeltede gummidekk, restene av tåregass og knuste gjenstander etter steinkasting. Himal South Asia Magazine kalte hovedstaden svært så betegnende for Kathbandhu.

Flere steder i landet rapporteres det om mishandlinger, skyting og bombing undertegnet maoistbevegelsen. Totalt 68 politimenn ble skutt i begynnelsen av april. Den verste episoden skjedde i Dailekh, der 29 politimenn ble drept og flere skadd, da omtrent 400 maoister angrep en politipost. Maoistene truet de politimennene som overga seg, til å forlate politistyrken. Politiet hevder å ha skutt 20-25 maoister. Politiet er foreløpig lojale mot myndighetene, men flere politifolk er observert i demonstrasjoner mot Koirala og regjeringen den siste tiden. NC-regjeringen ønsker å slå hardt ned på maoistene, mens UML oppfordrer maoistene om å stanse volden og isteden benytte fredelige midler. UML ville imidlertid ikke godta et utspill fra maoistene om å etablere en maositisk regjering i landet.

I midten av april gikk regjeringen til Kong Birendra og diskuterte sikkerhetssituasjonen i landet, samt oppfordret kongen til å godta mobilisering av hæren (RNA) i de maoist-påvirkede områdene. Myndighetene presenterte en såkalt integrert utviklings- og sikkerhetsplan (Integrated Security and Development Package - ISDP) til 400 millioner rupies. Det spekuleres nå i en begynnende rift i forholdet mellom palasset og regjeringen om bruken av hæren. UML, RPP og andre mindre partier stiller seg skeptiske til regjeringens forslag. Forespørselen til kongen viser ifølge politikere på venstresiden, at monarkiet i Nepal er mer enn et konstitusjonelt monarki. De hevder at den reelle råderetten over hæren bør ligge hos myndighetene og ikke hos kongen. Kongen har nå gitt sin godkjenning til den såkalte Armed Police Force (APF) og ISDP, men godkjenningen har kommet for sent til at forslaget kan debatteres og stemmes over i parlamentets sesjon denne sesongen. Forslaget får støtte fra offisielt hold i USA, EU og Norge, noe som har fått UML til å uttrykke misnøye med utlandets innblanding i Nepals indre anliggender. RNA uttaler at hæren er villig til å utplasseres så lenge det er nasjonal konsensus om saken - fra alle politiske partier og befolkningen. Regjeringen har likevel startet planlegging av utplasseringen og implementering av planene for syv vestlige distrikter: Rukum, Rolpa, Jajarkot, Salyan, Gorkha, Pyuthan og Kalikot.

8000 privatskoler stengt

Kathmandu Post 14-20 mai

Fritt oversatt og bearbeidet av Kristine Alsvik

8000 privatskoler over hele landet ble tvunget til å holde stengt en hel uke pga konflikter mellom maoistenes studentorganisasjon og offentlige myndigheter.

Den 13. mai annonserte All Nepal National Free Students' Union (Revolutionary) (ANNFSU (R)) en ukelang stengning av over 8000 privatdrevne skoler i landet. Dette på bakgrunn av at studentlederne, representanter fra Private and Boarding School Organization of Nepal (PABSON) og myndighetene ikke klarte å bli enige i samtalen som hadde pågått mellom de tre partene. Forhandlingene var framtvinget av studentene som vil ha en radikal endring innen skolesektoren. ANNFSU (R) annonserte også den syv dagers streiken for å poengtere deres krav om en femti prosent reduksjon i skole penger. PABSON prøvde den 14. mai å få de to andre stridende partene til forhandlingsbordet, uten å lykkes. To av student lederne ble også fengslet utenfor porten til Ministry of Education and Sports etter ett av de første møtene.

Det er også satt sammen en kommisjon på fem medlemmer som skal framlegge en rapport om de reformer som skal gjøres i utdanningssektoren, etter først å ha foretatt en detaljert analyse av de nåværende forholdene. Kommisjonen vil bla se på kravene til ANNFSU (R), slik som regularisering av private skoler og en økning av kvalitet og standard på offentlige skoler. Dette arbeidet vil ta fem uker, og først da vil kommisjonen komme med en endelig avgjørelse.

Mer enn en million barn ble rammet av stengningen av de private skolene. Et midlertidig forlik mellom PABSON og ANNFSU (R) gjorde at skolene kunne åpne igjen etter en uke. Samtidig som skolene åpnet igjen er det enda 150 skoler utenfor hovedstaden som har vært stengt i flere måneder og som ingen enda vet når vil åpne igjen. Lederne for ANNFSU (R) sier at de ikke har noe imot at skolene blir åpnet igjen så lenge myndighetene går med på to av organisasjonens viktigste krav, nemlig at alle skal ha krav på fri utdanning fram til tiende klasse og at skolepengene til de private skolene blir senket.

Eksplisiv pakistaner utvist fra Nepal

Nepalnews.com/The Kathmandu Post 14. april 2001

Fritt oversatt og bearbeidet av Kirsten I. Greiner

Førstesekretæren ved den pakistanske ambassaden i Kathmandu, Mohammed Arshad Cheema, måtte forlate Nepal på kort varsel etter at han ble tatt med store mengder eksplosiver i midten av april. Cheema og hans kone skulle forlate Nepal 13. april etter endt tjenestetid ved ambassaden, men nepalesisk politi kom på hjemmebesøk rett før. Den pakistanske ambassaden kritiserer nå Nepals myndigheter for brudd på reglene om diplomatisk immunitet i Wien-konvensjonen.

Nye rekorder satt på overfylt Everest

The Kathmandu Post, av Binaj Gurubacharya, oversatt og bearbeidet av Øystein Berg

På en svært "travel" uke på Mount Everest i mai, ble en 16-årig nepaleser den yngste, og en 64-årig doktor den eldste til å bestige den berømte fjelltoppen. En mann som fulgte lyden av en bjelle fra sine turkamerater, ble den første blinde person til å bestige verdens høyeste fjell!

Everesthelt Babu Chhiri er død

The Kathmandu Post, av Binaj Gurubacharya, oversatt og bearbeidet av Øystein Berg

Babu Chhiri Sherpa besteg Mount Everest 10 ganger, tilbragte 21 timer på toppen og var den som hadde besteget Mount Everest på kortest tid. For vel to måneder siden var det slutt på lykken for Babu Chhiri, som gled ned i en bresprekk og døde. Det var ingen planer om at han skulle klatre eller sette rekorder i år, men han hjalp til under Kathmandu Metropolitan Corporations ekspedisjon til Everest. Han hadde rykte på seg for å være en svært god klatrer som satte sikkerheten høyt, men allikevel skled han og falt 200 meter ned i en bresprekk på vel 6200 m.o.h. like ved camp II. Babu Chhiri hadde gått alene for å ta bilder på ettermiddagen, og ingen la merke til at han var vekkt før det hadde gått flere timer. Da han senere ble funnet i bresprekken, var det for sent å redde han. For to år siden var han også nær ved å omkomme ved etter retur fra toppen av Mount Everest. Da falt han også ned i en bresprekk, men ble da reddet fordi han hadde knyttet sikkerhetsline rundt livet.

Babu Chhiri har vært en Nepals helter fordi han har hatt to rekorder registrert i Guinness rekordbok. I 1998 brukte han knapt 17 timer på å nå toppen fra base camp, mens de fleste bruker to til fire dager på å komme opp. Han var også den første til å være på toppen i 21 timer uten ekstra oksygen. Han etterlater seg kone og seks unger, og tusenvis av nepalesere hyllet heltens siste ferd på åpen bære gjennom gatene i Kathmandu.

Nepal-indisk samarbeid om turisme

The Kathmandu Post, av Shree Ram Subedi, oversatt og bearbeidet av Øystein Berg

De nasjonale nepalesiske og indiske organisasjonene for turoperatører underskrev i begynnelsen av mai en intensjonsavtale angående samarbeid i forbindelse av koordinering av turisme mellom de to landene. Områdene de vil samarbeide på er kulturprogram, arrangement av matfestivaler, markeder og utveksling av erfaringer. Antallet indiske turister er økende, og vel fire millioner indere reiste til utlandet som turister i fjor. Dette utgjør et stort potensiale for turisme i Nepal, og intraregional turisme kommer til å bli svært viktig for Nepal siden det er en sterk økning i Indias relativt pengesterke middelklasse.

Vil tilbake til Bhutan

KLASSEKAMPEN Tirsdag 24. april 2001

BHUTAN: Kartlegginga av flyktningene fra Bhutan som befinner seg i Nepal, har pågått en måned. Men registreringa går kritikkverdig langsomt for seg og reiser spørsmål om bhutanske myndigheter vil ha flyktningene tilbake.

Av Peter M. Johansen

På sterkt initiativ fra USA ble Nepal og Bhutan omsider enige om prinsippene for kartlegginga av de nå anslagsvis 100.000 bhutanske flyktningene som har befunnet seg i Nepal siden 1990. De flyktet da dragekongen Jigme Singye Wangchuk lot sin vrede skylde over *lhotsampa*, bhutanere av nepalsk opprinnelse, og andre minoritetsfolk i den sørvestre delen av kongeriket i Himalaya.

En av dem som sto bak gjennombruddet i de langvarige forhandlingene mellom Bhutan og Nepal, var Bhutans utenriksminister Lyonpo Jigmi Y. Thinley. Ordninga kom i stand da Bhutan omsider gikk med på at alle dokumenter som flyktningene har, vil bli brukt som bevis for familietilhørighet og statsborgerskap. Kartlegginga skal dessuten skje på bakgrunn av familieoverhodene, i henhold til bhutansk lovgivning for fastlegging av hushold. Det skal forhindre at familier blir splittet og sikre at de som er født i leirene i Nepal, får rett til å ven-

de tilbake til Bhutan. Dette hadde Bhutan motsatt seg inntil linjeskiftet i desember.

Registrering vil ta ti år
Registreringa ble åpnet 26. Mars i Khundunabari-leiren i den østre delen av Nepal. Men den såkalte *Joint Verification Team* (JVT) som foretar registreringa, har allerede pådratt seg kritikk fra representantene for flyktningene fordi arbeidet går for langsomt. Dersom kartlegginga foregår i samme takt som nå, vil det ta ti år å få registrert de 99.000 flyktningene.

Registreringa skjer under stor politibevoktning fordi sinnet blant flyktningene mot de bhutanske representantene er latent.

Kartlegginga har to deler. Hver person får sitt skjema samtidig med at alle i familien blir navngitt. Deretter blir adresser og skjøter på land og eiendommer i Bhutan registrert. Det er særlig denne delen av repatrieringsprogrammet som flyktningerepresentantene mener blir vanskelig fordi det fortsatt fins en betydelig diskriminering av *lhotsampa* og minoritetsfolk og kristne i Bhutan. Den sørøs-

tre delen av landet har dessuten blir gjenstand for innflytting fra den dominerende folkegruppa, *bhutiya*, som sitter på Dragetrone. Myndighetene har drevet kampanjer for å fremme deres eget språk, *dzongka*, som ligger nært opp til tibetansk.

Dempet optimisme

Den første måneden har lagt en demper på gleden og optimismen som fulgte i kjølvannet av enigheten om opprettelsen av JVT og prinsippene for registreringa som langt på vei samsvarer med forslaget som USAs daværende viseutenriksminister Karl Inderfurth og daværende leder for innvandrings- og immigrasjonsminister Julia Taft, hadde utarbeidet. Gjennom flere besøk i no-

vember og desember fikk de myndighetene i Thimphu til å foreta sitt linjeskifte. Nå skal den omsettes i praksis.

Bhutan er i internasjonale fora blitt oppfordret til å stryke en rekke diskriminerende lover og endre praksis i forhold til minoritetene slik at alle kan få fulle rettigheter i det guddommelige kongedømmet som styres av kongen og hans råd av ni medlemmer. *Druk-Gyalpo* (Drakekongen) Jigme Singye Wangchuk har sittet siden 1972. I januar 2000 ga han amnesti til vel 200 politiske fanger, blant dem Tek Nath Rizal, som opprettet Forumet for menneskerettigheter i 1989 og ble dømt til fengsel på livstid for det. Løslatelsen ble sett på som en oppmykning av regimet i Thimphu.

peterm@klassekampen.no

Nepal diskriminerer flyktningene

Flyktningene opplever å bli diskriminert utenfor leirene selv om de er av nepalsk opprinnelse. De fleste vil derfor vende tilbake til Bhutan når første anledning byr seg, til tross for at deres hus ble brent ned og lundene med appelsiner og kardemomme hogd ned under flukten i 1990 eller etterpå. Det har ikke vært noen framtid for flyktningene og deres barn som er født i Nepal utenfor leirene.

Skolegangen foregår i leirene, men stanser etter 10+2 år eller etter grunnskolen. Bare et fåtall har anledning til å benytte seg av slektninger i Nepal, ifølge *Katmandu Post*. Nepal er et fattig land

som mange unge forlater hvert år på jakt etter arbeid i regionen. I bordellstrøkene i Falkland Road i Calcutta og andre indiske byer er det en overrepresentasjon av nepalske ungjenter.

De fleste eldre i leirene tenker seg ikke en politisk rolle i framtida i Bhutan, skriver den ledende avisa i Nepal selv om den nepalske befolkningen i Bhutan fortsatt er gjenstand for diskriminering og mangler mange sosiale og politiske rettigheter. Men utviklinga går i riktig retning, mener lederen for People's Forum for Human Rights i Thimphu, svoger av den tidligere fengslede menneskerettsforkjemperen Tek Nath Rizal.

Vondt og vrient i vanstyrte Nepal

Lørdag 2. juni fulgte sørgende folkemasser sin kongefamilie til kremeringsbålene ved Pashupathinath og Bagmati-elven i Kathmandu. Avdøde Kong Birendras sønn, Dipendra, ble utnevnt til ny konge mens han lå i koma. Senere døde også Dipendra, og Birendras yngre bror, Gyanendra Bir Bikram Shah Dev, ble kronet til ny konge av Nepal under kraftige opptøyer 4. juni.

De første meldingene om tragedien gikk ut på at Dipendra skjøt sin familie. Senere omtalte både palasset og regjeringen hendelsen som en ulykke, der et automatvåpen eksploderte. Befolkningen satte ikke sin lit til forklaringen, men ville heller ikke godta at deres arveprins kunne stå bak nedslaktingen. Konspirasjonsteoriene florerte i kjølevannet av sprikende og knapp informasjon. Folk var opprørte og lot sorgen, uvissheten, sinnet og frustrasjonen komme til utløp i voldsomme demonstrasjoner og uro. Rasende mennesker strømmet ut i gatene og krevde en forklaring på hva som skjedde da nesten hele kongefamilien ble utryddet.

"Gudekonger og massemorder"

Norske medier hevdet at nepaleserne ser på kongen som en reinkarnasjon av guden Vishnu, og at han derfor er hevet over alle lover, regler og moralske normer. Kongen oppfattes imidlertid ikke som "gud" helt bokstavelig, men konge-embedet er guddommelig for mange (og slett ikke alle) nepalesere. Uavhengig av diskusjon omkring graden av gude-status, er det i det minste sikkert at Kong Birendra fungerte som en forenende farsfigur i Nepals etniske og religiøse mosaikk. Kongen tjente som felles stabilt symbol og institusjon i et turbulent politisk samfunn gjennomstyret av korrupsjon, usikkerhet og tap av tillit og tiltro.

Med henvisning til gude-statusen, var vestlig media raskt ute med å harselere over at Dipendra, som angivelig skal ha skutt sin familie, ble utnevnt til ny konge av Nepal. Selv norske radioprogrammer hengte ut det "liksom-demokratiske" Nepal for å "godta en masse-morder som konge". Hadde vestlige medier kjent til den nepalesiske grunnloven, ville de imidlertid innsett hvilket dilemma beslutningstakerne sto overfor – og de ville oppdaget at nepaleserne gjorde det eneste rette i et demokrati; nemlig å følge sin egen grunnlov så godt det lot seg gjøre. Grunnloven stadfester nemlig at kongefamilien står utenfor loven og dermed ikke kan følges rettslig. Selv om det skulle vise seg at Dipendra skjøt, kunne man altså ikke etterforske ham eller straffe ham med hjemmel i grunnloven eller andre nepalesiske lovverk. Arverekkefølgen til tronen følger mannssiden - et ikke helt ukjent fenomen i Norges historie heller - og ifølge grunnloven skal kronprinsen overta tronen når kongen dør. Autoritetene i Nepal gjorde dermed det eneste juridisk korrekte: å utnevne Dipendra til konge i og med at han ikke var klinisk død. En mulig utvei hadde vært å erklære Dipendra "mentalt uegnet til å regjere", noe grunnloven åpner for. Medisinske eksperter sa imidlertid at Dipendras mentale helse virket normal i forkant av skytingen og at mental ubalanse ikke kunne verifiseres nå som han lå i koma. Mental ubalanse måtte i tilfelle kunne bevises rettslig, noe juridiske eksperter mente var umulig på det tidspunktet. Autoritetene sto dermed overfor et stort dilemma med mangel på gode løsninger, men valgte å følge grunnloven som danner hjørnesteinen i Nepals demokrati. Ingen kunne forutse denne kinkige situasjonen da grunnloven ble formulert for ti år siden.

Man kan med rette hevde at kongefamilien ikke burde vært unntatt grunnloven, men Nepals styresett er et ungt demokrati der man sannsynligvis måtte inngå en hel del kompromisser på bakrommet for at kongen skulle oppgi sin eneveldeposisjon i 1990. Norske medier har framstilt Birendra som hindukongen i spissen for demokratirevolusjonen og gir ham mye av æren for overgangen til demokratisk styresett. Riktignok skal kongen ha kreditt for at han

oppga sitt enevelde, men det var opposisjonen og befolkningen som skapte en situasjon der kongen antakelig innså at han var nødt til, og ville vinne mer på, å godta innføringen av et konstitusjonelt monarki. Og selv etter 1990 har kongen hatt mye uformell og halvformell makt og innflytelse i sitt rike.

Drapene var en "ulykke"

Mens nye rykter stadig føyer seg inn i rekken av allerede framsatte konspirasjonsteorier om de kongelige drapene, var nepaleserne fremdeles i sjokk og sorg. Rykter i Nepal har en tendens til å spres minst like raskt som i et lite norsk bygdesamfunn, selv i fravær av den berømte "fjører". Mens vestlige medier fråtset i skandalen som om det var en såpeopera med Dipendra i hovedrollen, erklærte palasset og myndighetene at drapene skjedde fordi "et automatvåpen ved et uhell eksploderte i middagssalen". Erklæringen satte fart i ryktene om et komplott og viste at de høye herrer grovt undervurderte sitt publikum. Ingen trodde på forklaringen, men de lot seg provosere av den. Kaoset som fulgte var slett ikke av det gode, men forteller at Nepals befolkning ikke lar seg avspise med bortforklaringer som hører bedre hjemme i tidligere tiders politiske enevelde. Folket krevde simpelthen korrekt informasjon og innsyn i anliggender av politisk karakter – et tegn på at nepaleserne er i ferd med å forsvare sine rettigheter i det unge demokratiet.

Hvem skjøt kongefamilien?

Skjøt Dipendra hele familien sin? Var massakren på kongefamilien et komplott? Og hvem sto i tilfelle bak?

Enkelte hevder at Dipendra selv var skutt flere ganger bakfra, noe som er uforenelig med ryktene om at han skjøt seg selv. I tillegg mener mange at det ville være umulig for en person - Dipendra - å alene skyte et så stort antall personer uten å bli overmannet. Saken stiller seg kanskje noe annerledes når man tar med i betraktningen at hans nærmeste familie vanskelig kunne forestille seg et slikt scenario og antakelig ble fullstendig overrumplet. Dr. Rajiv Shahi, svigersønnen til Kong Birendras yngste bror Dhirendra, har gitt utførlige forklaringer på hva som skjedde i sine uttalelser til media. Dipendra skjøt alle, sier både han og et annet øyenvitne. Mange nepalesere nekter å godta at Dipendra utryddet hele sin nærmeste familie og ser seg om etter andre gjerningsmenn eller syndebukker.

Blant konspirasjonsteoriene er flere mulige komplottter nevnt. Gyanendra og/eller hans eneste sønn, Paras Shah, siktet muligens mot å bestige Nepals trone. Gyanendra påstås å ha ymtet frampå om et sterkere kongehus flere ganger. Men hvis de to var gjerningsmennene, virker det ikke logisk at de etterlot overlevende til å fortelle sannheten etterpå. De militære har antakelig heller intet med massakren å gjøre. Hæren har alltid vært lojal mot kongehuset og det er ingen tegn til endring på den fronten.

Pakistanske aviser spekulerer i om India var involvert i massakren. Lignende utspill har kommet fra Nepals maoistiske bevegelse som mener det hele var en gedigen politisk sammensvergelse. Prachanda, en av lederne for maoistene, har uttalt at statsminister Girija Prasad Koirala (Nepali Congress), og kapitalister og reaksjonære i og utenfor Nepal, ikke lenger tolererte Kong Birendras liberale tanker, og at kongen derfor måtte dø. Skytingen var en planlagt massakre som vil bringe til ende Nepals nåværende politiske system. Baburam Bhattarai, den andre framtrepende leder for maoistene, påstår at drapene var del av en større plan fra "indiske ekspansjonistiske krefter" som var utålmodige med Birendra for hans manglende evne til å få bukt med nettopp den maoistiske bevegelsen. Bhattarai og Prachanda er neppe troverdige i sin politiske analyse, men vet å spille på nepalesernes sorg og sjokktilstand. Ved å indikere indisk innblanding i kongemassakren, nærer de oppunder de anti-indiske følelsene som er ett av maoistenes viktigste kort for å få oppslutning.

Pakistans pekefinger mot India må sees i lys av de to landenes historie, pågående grensestridigheter, rivalisering og regionale maktkamp. Pakistan vil nødvendig gå glipp av en mulighet til å gi India et stikk i siden. Samtidig er det gunstig å få Nepal mindre vennligstilt overfor India - og dermed tilsvarende vennligere overfor Pakistan? -, spesielt etter at Nepal nylig utviste førstesekretæren ved den pakistanske ambassaden i Kathmandu. Politiet fant store mengder eksplosiver i sekretærens bolig. Utvisningen satte fart i spekulasjonene om at pakistanske grupperinger har alliert seg med nepalesiske maoister og benytter Kathmandu som base for agent- og våpensmugling til India.

Men hva skulle være Indias motiv og rasjonale for å utrydde deler av Nepals kongefamilie? Kan India ha ønsket å stanse en slik trafikk av våpen og agenter via Kathmandu? Hvorfor ikke da prøve å svekke maoistene istedenfor kongefamilien? Ett mulig svar kan hentes fra indisk presse som stiller spørsmålsteget ved hvorfor den kongetro nepalesiske hæren foreløpig har stått på sidelinjen i maoist-konflikten. Det antydes dermed at palasset rett og slett lot være å slå ned maoistene, hvis herjinger bidrar til at anarkiet florerer og demokratiet diskrediteres – et godt utgangspunkt for å innføre kongelig enevelde igjen. Ifølge et slikt resonnement, kunne India stanse pakistansk våpensmugling ved å fjerne Nepals kongefamilie. Forklaringen er imidlertid lite troverdig idet den forutsetter både at Kong Birendra ville tilrive seg makten igjen, at han brukte maoistene i slikt øyemed og at India så smuglingen som et tilstrekkelig stort problem.

Maoistene i Nepal vil utvilsomt profitte på tomrommet etter Kong Birendra og nyte godt av den politiske turbulente tiden landet ser ut til å gå inn i. India vinner lite på en kongemassakre som øker oppslutningen om de anti-indiske maoistene. Med dagens åpne grense mellom Nepal og India, samt et stort antall nepalesiske arbeidere i Nord-India, kan urolighetene spre seg raskt. En viss grad av uro og ustabilitet på nepalesisk territorium kan være gunstig for India som lettere utøver dominans overfor en svak nepalesisk regjering, men uro og ustabilitet av nåværende dimensjon er neppe i Indias interesse. Det eneste motargumentet måtte være hvis India planlegger en sterkere tilstedeværelse i Nepal. Da kan kaos, en svak regjering og tilstander på grensen til borgerkrig gi gode argumenter for intervensjon. Men India tør neppe sende tropper over grensen så lenge kinesiske soldatstøvler stikker fram på kanten av Mt. Everest. Det er atskillig gunstigere for den mektige naboen i sør å beholde Nepal som en lojal grensestat og buffer mot Kina, og fortsatt influere på både innenriks- og utenrikspolitisk beslutningstaking hos nabofolket. India har allerede betydelige eierinteresser i nepalesisk næringsliv og derav stor økonomisk makt. Om nødvendig kan India også bruke grensestengning som brekkstang. Og hvis "lillebror" i nord blir obsternasig, burde det gå raskt over med litt sabelrasling.

Noen få har nevnt maoistene som mulige gjerningsmenn. Gjennom stadig sterkere fotfeste på landsbygda, søker maoistene å omringe urbane strøk før de erobrer byene. Målet er å fjerne kongedømmet til fordel for en republikk med partiløst (eller ettparti?) politisk styresett og færre bånd til omverdenen – vestlige land og i særdeleshet India. Men ville maoistene kommet seg umerket innenfor palassets murer? Sannsynligheten er liten. Og hvis de sto bak massakren; ville ikke hendelsene blitt kjent umiddelbart og maoistene straks påberopt seg æren for bragden? Antakelig, men samtidig innser maoistenes ledere at det ikke er noe trofé til utdeling denne gangen. De er taktiske nok til å prise den avdøde Birendra, kaste mistenkelighetens skjær over India og oppfordre nepaleserne til ikke å godta Kong Gyanendra. Ingen sier noe om hvorfor Birendra plutselig er så gjev. Og hvorfor er Gyanendra slett ikke gjev når maoistene mener India står bak massakren?

Forhåpentligvis vil granskning av saken vise hva som skjedde i palasset. Intet bør utelukkes, men konspirasjonsteoriene virker svært lite troverdige. Dipendras pekefinger var ganske sikkert på avtrekkeren, til tross for nepalesernes vantro overfor den versjonen.

Omdiskutert granskningskommisjon

Kong Gyanendra kom alle i forkjøpet og oppnevnte en granskningskommisjon bestående av høyesterettsjustitiarius Keshav Prasad Upadhyaya (kommisjonsleder), Underhusets president, Taranath Ranabhat, og hovedopposisjonspartiet United Marxist-Leninists – UML's leder og generalsekretær, Madhav Kumar Nepal. Sistnevnte trakk seg umiddelbart, ettersom kommisjonen burde vært nedsatt av myndighetene. UML anklaget dermed den nye kongen for å handle ukonstitusjonelt. Noen mente M. K. Nepal optrådte kløktig, andre oppfattet utspillet som overdreven formalisme i en nasjonal krisesituasjon. Men overdreven formalisme er nettopp taktikken som benyttes i Nepals parlament, der substans erstattes av prosedyre for å ramme politiske motstandere. Å følge lovene til punkt og prikke er blitt en farsott, men bare i visse sammenhenger. Lovene synes å være en svært så slapp rettesnor når korrupsjonsrupiene glimrer. Politikerne bruker lover og prosedyreregler som et instrument og vikarierende argument for å svekke sine rivaler i den politiske maktkampen. I og med at alle følger samme strategi, er resultatet lammende for politisk beslutningstaking på substansielt plan.

I ettertid har M. K. Nepal kommet på andre tanker og vil likevel delta i granskningen, men den "hurtigarbeidende" kommisjonens arbeid er allerede forsinket. Kunne en kommisjon nedsatt av regjeringen kommet **raskere** i gang? Neppe. Man ville uansett støtt på tilsvarende forsinkende opponering, om enn med andre argumenter i forgrunnen. **Burde** regjeringen umiddelbart nedsatt en kommisjon? Ja, sier mange. Regjeringen burde forutsett folkets krav om granskning. Men selv om kommisjonsmedlemmene sikkert ville banket pent på palassets dører, kunne de ruslet over dørstokken bare hvis Gyanendra åpnet for dem. Han og resten av familien er jo unntatt grunnloven og palasset kan ikke granskes uten hans samtykke. Tap av ansikt er ille i Nepal. Hvis regjeringen fikk fingrene klemte i døren hos Gyanendra, ville de tapt både ansikt og sin allerede ganske frynsete politiske prestisje. Politikerne burde vært raskt på banen og konsultert Gyanendra, fått hans samtykke til granskning og deretter annonsert en kommisjon. Men politikerne var merkelige. I tause de første døgnene. Kanskje på grunn av sjokket, men mer sannsynlig på grunn av veikhet; de ville se hvilken vei vinden blåste for ikke å bli blåst overende.

Den gamle kronprinsen en morder - den nye en drapsmann

Den nye 53-årige kongen er nest yngste bror av avdøde Kong Birendra. Yngstebroren Dhirendra døde etter skytingen i palasset og hadde allerede mistet kongelige privilegier og titler etter giftermål med en utlending. Gyanendra er utdannet ved St. Joseph's College i Darjeeling, India, og ved Tribhuvan-universitetet i Kathmandu, hvor han avsluttet studiene med en B.A.-grad i 1969. I 1970 giftet han seg med prinsesse Komal Rajya Laxmi Devi Shah, søster av avdøde Dronning Aishwarya. De har en datter og en sønn. I norsk presse beskrives Gyanendra som svært ambisiøs, autoritær og aggressiv – en mann folket ikke føler særlig sympati for og som de mistenker vil ha tilbake det gamle eneveldet. Indisk presse beskriver ham som intellektuell og kulturell: "hvis noen kan heve seg over intrigene og forene Nepals mange fraksjoner, så er det Gyanendra". Ett er i hvert fall sikkert; Gyanendra er en belest person med forholdsvis liten internasjonal erfaring. Intellektuelt er han på høyde med Birendra, men mer bestemt og med sterkere personlighet enn sin bror. Gyanendra har nå blitt kronet til konge av Nepal to ganger - første gang som barnekonge i perioden november 1950 – februar 1951, da hans far og bestefar oppholdt seg i India.

Gyanendra er interessert i miljøspørsmål og har vært styreformann i King Mahendra Trust for Nature Conservation (KMTNC) siden etableringen i 1982. Fondet har iverksatt over 80 små og store prosjekter relatert til bevaring av naturområder, beskyttelse av biodiversitet, forvaltning av naturressurser og bærekraftig rural utvikling. Både dyre- og parkvern i sør (nasjonalparkene Bardia og Chitwan) og beskyttelse av flere sårbare fjellområder lenger

nord (blant annet Annapurna Conservation Area Project) hører inn under KMTNCs arbeid. Fondet er omdiskutert, men får generelt god omtale og betegnes som en suksess. Som prins har Gyanendra også vikariert i kongens fravær og håndtert statsaker i enkelte råd, i tillegg til å representere kongefamilien i ulike offisielle sammenhenger.

Nepals befolkning protesterer mot Gyanendra på tronen, men er det egentlig ham de misliker? Lite peker i Gyanendras disfavør, annet enn mistanken om at han sto bak massakren. Med tiden vil nepaleserne antakelig godta og respektere Kong Gyanendra hvis han skjønner sitt embete godt. Antipatien er nok snarere rettet mot hans sønn, Paras Shah, som er en flittig nyter av alkohol og sterkere saker. De mest brukte adjektivene er playboy, bølle og drapsmann. Folk med kjennskap til Nepal, vil ha problemer med å avsanne eller avvise noen av dem. Paras kjørte ned og drepte en drosjesjåfør i Kathmandu for noen år siden. Senere påførte han en politimann alvorlige skader da han ble stanset i en trafikkontroll. Høsten 2000 kjørte han ned en av Nepals mest kjente og kjære folkemusikere, Praveen Gurung, som døde av skadene like etter. Paras stakk av fra åstedet med politiet i hælene. Han kom seg imidlertid unna, byttet bil og reiste til den lokale politistasjonen hvor han truet tjenestemennene til taushet. Befolkningen var i harnisk; de demonstrerte og krevde den kongelige immuniteten opphevet slik at Paras kunne straffes. Urolighetene ga seg først da Gurungs enke mottok økonomisk erstatning. Ingen av episodene fikk rettslig etterspill, men Paras ble tilkjent et svært så frynsete omdømme i befolkningen. Nepaleserne vil simpelthen vil ikke ha Paras som sin neste kongen. Nå er han prins, men blir han noensinne kronprins? Gyanendra har etter alt å dømme ikke våget å utnevne ham ennå, men i realiteten vil Paras bestige tronen dersom noe skulle tilstøte hans far. Før eller senere må avgjørelsen tas, men antakelig blir problemet utsatt så lenge som mulig. Spørsmålet er om ikke det vil gi dødsstøtet til Nepals monarki.

Sikter maoistene mot turister – i dobbel forstand?

Både massakren på kongefamilien, de anti-indiske følelsesutløpene og maoistenes framferd vil innvirke negativt på Nepals turistnæring som i dag står for 24% av landets BNP. Indere utgjør omtrent en tredjedel av alle besøkende. Deres higen mot nord er allerede kraftig erodert etter kapringen av et Indian Airlines-fly på vei fra Nepal julen 1999, samt etter voldsomme anti-indiske opptøyer i Nepal ved inngangen til 2001, da den indiske filmstjernen Hrithik Roshan ifølge ryktene kanskje uttalte sin antipati overfor nepalesere.

Uten å ta stilling til turismens positive og negative konsekvenser, er den i det minste en potensiell kilde til bedre levekår for enkelte grupper og områder. Foreløpig har maoistenes angrep i liten grad rammet turister, men innen forholdsvis kort tid vil de sikte mot turistene i dobbel forstand. Turister vil forsvinne, kidnappes og bli tatt av dage i Nepal – med maoistenes signatur under. På kort sikt er det god økonomi å snappe turistenes lommebok, slik de lenge har truet penger fra lokale. På lengre sikt kan det skremme bort en del utlendinger og gi dårligere inntektsgrunnlag, noe maoistene profiterer på. Det gir dessuten en fin ideologisk klang når ett av hovedmålene er å kutte båndene til "kapitalistiske land".

Hva nå?

India engster seg ikke nevneverdig for nepalesernes sorgfylte sinne og unnlater selv ikke nå å poengtere sin dominante posisjon. Indisk presse ripper like godt opp i en rekke omstridte og såre minner for nabofolket: kapringen av Indian Airlines-flyet (som India tilskriver slappe sikkerhetstiltak ved Tribhuvan-flyplassen i Kathmandu), striden om de to landenes handels- og transitt avtale (som var den utløsende faktor bak nepalesernes demokratirevolusjon i 1990) og påståtte pakistanske terroristaktiviteter mot India fra nepalesisk territorium. Indisk presse tar i samme åndedrag med den noe pinlige Hrithik Roshan-affæren. Den formildende balsamen er at "India også i framtiden vil inneha rollen som venn, filosof og rådgiver for

Nepal". Utsagnet reflekterer den nedlatende holdningen nepaleserne ofte serveres sørfra. Nepaleserne på sin side lider utvilsomt av et mindreverdighetskompleks overfor India og massakren har blåst liv i den ulmende gloen av anti-indiske følelser som alltid ligger under overflaten i det nepalesiske samfunnet. Også i framtiden vil lillebror-syndromet komme til uttrykk ved passende anledninger, men Nepals forhold til India vil nok ikke endres stort som følge av de siste hendelsene i Kathmandu.

Maoistene livnærer seg delvis på anti-indiske strømninger og står som potensielle vinnere i den tragiske historien. Massakren i palasset passer dem utmerket. De ønsker å fjerne kongedømmet, men nå har øyensynlig kongefamilien på egen hånd nesten utradert seg selv. Politisk turbulens, en handlingslammet regjering, anti-indiske følelser og et kongehus med fallende verdighet, gir maoistene gode kort. Hvis nepaleserne ikke godtar granskningsrapportens konklusjon - med Dipendra som gjerningsmann - kan befolkningen komme til å slippe maoistene nærmere maktsentrene i Nepal.

Maoistene benytter stadig mer voldelige virkemidler, utvider angrepsmålene og spres til nye geografiske områder. I dag har maoistene fotfeste i nesten tretti, og har tatt over det lokale styret i seks, av Nepals 75 distrikter. Siden lanseringen av "folkets krig" i februar 1996 har 1700 personer - både maoister, politifolk og sivile - mistet livet. Bevegelsen har tilsynelatende en ideologi, der opplysning for folket går hånd i hånd med brutalitet. Ideologi er kanskje motivasjonen for enkelte maoister, men bortsett fra en andel småkriminelle opportunister som opererer under dekke av maoistbevegelsen, er de fleste tilhengerne landsbygdas fattige og/eller lavkaster. Støtten bunnar i fattigdom og frustrasjon over korrupt politisk og byråkratisk system helt ned på lokalt nivå, og over manglende utsikter til bedre levekår - snarere enn i ideologisk overbevisning.

Samtaler mellom regjeringen og maoistene har gitt få synlige resultater og politiet har i liten grad evnet å beskytte lokalbefolkningen eller stå imot maoistenes angrep. Hæren er foreløpig ikke benyttet mot maoistene, men man forbereder nå en ny styrke (bestående av politi og militære) utplassert i de mest maoist-påvirkede områdene. Samtidig planlegges en økonomisk hjelpepakke til disse distriktene. Spørsmålet er om ikke dette blir for lite for sent.

Kong Gyanendra vil antakelig være mer tilbøyelig enn sin bror til å bruke hæren mot maoistene. Dermed kan maoistene møte sterkere motstand i framtiden og kanskje presses til å følge de mer aksepterte politiske spillereglene. På den annen side innebærer utplassering av hæren en fare for ytterligere opptrapping av striden, som dermed blir å betegne som regelrett borgerkrig. Bak vissheten om at Gyanendra rår over den kongetro hæren, lurar engstelse for om han vil bruke hæren ikke bare mot maoistene, men for å overta makten i Nepal.

Spekulasjoner om demokratiets begynnende fall, fikk næringspåfyll da myndighetene i et par dager stanset sendingene fra to indiske fjernsynskanaler fordi "de skapte usanne rykter om hendelsene i palasset". Deretter arresterte man direktøren for Kantipur-forlaget, samt redaktøren og den administrerende redaktøren for avisen Kantipur. Tiltalen lød på forræderi for å ha trykket en artikkel av maoist-leder Baburam Bhattarai. I artikkelen forsøkte Bhattarai å innkassere på Birendras popularitet ved å fordømme massakren og prise de tidligere kongene av Nepal. Samtidig spilte han på folks mistro og oppfordret dem til opptøyer mot Gyanendra på tronen. Det mest alvorlige var imidlertid hans direkte oppfordring til hæren om å gjøre opprør. Arrestasjonen er den første i sitt slag siden 1990 og et klart brudd mot ytringsfriheten stadfestet i Nepals grunnlov. Om ikke lenge vil nok de tre bli løslatt, etter massivt press fra fagforeninger og menneskerettighetsgrupper. Myndighetene handlet overilt, men samtidig var Kantipur uansvarlig som trykket artikkelen på ett av de mest sårbare tidspunkter i Nepals nyere historie.

Den nye kongens granskningsutspill kom overraskende på de fleste. Gyanendra ville framstå som åpen, imøtekommende og sterk overfor et folk i harnisk – og dermed roe gemyttene og befeste sin nyervervede stilling. Noe naivt, fordi han burde sett at han samtidig dro teppet bort under regjeringen - et kort opposisjonen ville benytte til fulle - i en stund da det siste man trengte var en svakere politisk ledelse. Eller var Gyanendra slett ikke naiv? Stilte han politikerne i et dårlig lys ved målrettet å helle siste dråpe turbulens i parlamentets vannglass, skape ytterligere instabilitet og ta makten i Nepal igjen?

Kongens argument burde være klart: ti år med demokrati har vært en skuffelse, noe maoistenes herjinger og framgang er tegn på. Ti år med vaklende koalisjonsregjeringer, fraksjonering, personlige intriger og en blomstrende korrupsjon i form av tjenester, penger og hestehandel med posisjoner som gjennomsyrrer de øverste folkevalgte organer og byråkratiet helt ned på grasrotnivå. Forholdsvist god nasjonaløkonomisk vekst det siste året, synes ikke å hjelpe den nåværende majoritetsregjeringen fra interne stridigheter, korrupsjonsanklager og handlingslammelse. Folket har ikke lenger tillit til politikerne og de har mistet troen på det politiske systemet, der selv ikke folkevalgte stilles til ansvar for sine handlinger. Maktposisjonene er i stor grad fremdeles forbeholdt de øvre kaster og de pengesterke, mens andre yngre, godt utdannede og framsynte nepalesere leter etter en ledig plass. Politikernes higen etter personlig økonomisk og politisk gevinst, går på bekostning av målrettet politisk arbeid til fellesskapets beste. Men kanskje er det her sandalen gnager; det har aldri vokst fram et reelt nasjonalt fellesskap i Nepal. Hele samfunnsstrukturen er basert på kastesystemet og økonomisk klassedeling, noe som i dag undergraver muligheten for lojalitet til Nepals innbyggere som et fellesskap. Kombinert med manglende velferdsordninger og liten sosial sikkerhet, har heller ikke staten evnet eller satset på å bygge slik lojalitet. Lojaliteten er isteden rettet mot "våre folk"; mot storfamilien og de som er sosialt innlemmet i den. Det vil ta år å endre samfunnsstrukturen og folks holdninger i Nepal, og ikke minst vil det kreve økt satsing på utdanning av de nye generasjonene.

For tiden virker myndighetene mer opptatte av å hindre voldsbølgen fra å slå inn over parlamentets dørstokk, enn å arbeide konstruktivt for å hindre bølgen i å oppstå. Nepaleserne fikk utløp for noe frustrasjon, sinne og sorg etter massakren i palasset. Uroen og opptøyene i Nepal vil nok skli over, for så å bryte ut igjen ved neste anledning. Misnøyen ulmer under overflaten, mens maoistene stadig vinner terreng. Regjeringen trues fra flere hold: maoistene, resten av befolkningen, opposisjonen i parlamentet og internt i partiet. I desperat forsøk på å redde sitt eget skinn, kan det bli den folkevalgte regjeringen som selv, via utvidede fullmakter og kontrolltiltak for å "oppretholde ro og orden", setter punktum for demokratiet. Gyanendra har god anledning til å stramme grepet om sitt kongedømme, men situasjonen kan like gjerne bidra til monarkiets fall. Likevel, Nepals unge og skjøre demokrati vil antakelig overleve sommermånedene. På lengre sikt er prognosen atskillig mer usikker. Vårt demokrati er kanskje ikke egnet for Nepal i uredigert form. Finner Nepal sin form etter hvert? For nepalesere flest innebærer dagens styresett et vanstyre i demokratiets - folkestyrets - navn, noe som ikke kan vare i lengden.

Artikkelen er basert på egne betraktninger og følgende kilder:

Aftenposten Interaktiv 3. og 5. juni 2001, VG NETT 4. og 5. juni 2001, TV2 Internett, 2., 3., 4., 5. og 6. juni 2001, Aftenbladet.no 5. juni 2001, Nordlys.no 6. juni 2001, Dagsavisen 6. juni 2001, Dagbladet.no 5. juni 2001, LaTimes.com 6. juni 2001, CNN.no 6. juni 2001, Washington Post.com 4. juni 2001, <http://ndtv.com> (NBC), The Economist June 9th-15th 2001, BBC News Online 4. juni 2001, Yahoo News 6. juni 2001, HindustanTimes.com 5. juni 2001, The Times of India Online 6. juni 2001, Nepalnews.com 6. juni 2001, Kantipur Online 6. juni 2001, NepalHomePage.com 5. og 6. juni 2001, Nepalnews.com/The Kathmandu Post 6., 7., 9., 10., 11. og 12. april 2001, <http://www.panasia.org.sg/nepalnet/kmtnc.htm>, <http://www.nepalhomepage.com/general/kings/gyanendra.html>, <http://www.nepalnews.com.np/archive/2001/june/arc226.htm>, Hem Gurung, Kanak Mani Dixit, "til nepal?" (Norge-Nepal foreningen 1996) og Hamro Patrika 1996-2001 (Norge-Nepal foreningen).

Første private kraftverk

Statkraft tjener gode penger på Khimti-kraftverket – Nepal klager på prisen

KIRNE/OSLO (b-a): Khimti-kraftverket i Nepal – eid og drevet av norske interesser – representerer den nye æra av privatisert drift av kraftverks-sektoren i fattige land. Mens Statkraft regner med å tjene over 50 millioner kroner i året på prosjektet, mener myndighetene at kraftprisen er blitt for høy.

• I NEPAL:

BIBIANA DAHLE PIENE

Det er den 17. november 2000: Selveste kong Birendra av Nepal ankommer den lille samlingen av hvite, enkle bygninger og kraftinstallasjoner som utgjør Khimti-prosjektet ved bredden av Tami Koshi-elven, omtrent 17 mil øst for hovedstaden Kathmandu. Foran en skare av prominente personer, deriblant vise-statsministeren, finansministeren, samt flere representanter for norske myndigheter, erklærer han Nepals første privateide kraftverk for åpnet.

Kongens tilstedeværelse var ikke tilfeldig. Med Khimti-prosjektet gikk nemlig startskuddet for privat utnyttning av Nepals enorme vannkraftressurser. Håpet er at private investorer skal få fart på utbyggingen, som til nå bare har greid å utnytte én fattig prosent av vannkraftpotensialet.

God butikk. 890 meter inne i fjellet durer fem norskproduserte turbiner. Ut av fjellet sendes mellom 25 og 60 MW kraft i døgnet mot Kathmandu – avhengig av regntid og vannstanden i Khimti Kola-elven.

Selv om kraftverket er bitte lite,

sett med norske øyne, leverer det hele 25 prosent av all strømmen som produseres i Nepal, totalt 350 gigawatt timer i året.

Khimti-kraftverket er bygget over BOOT-prinsippet: «Build, Own, Operate and Transfer». Byggingen, driften og eierskapet av kraftverket er organisert gjennom det private selskapet Himal Power Ltd. (HPL), der Statkraft holder 73 prosent av aksjene. I selskapets egen brosjyre heter det at: «Målet er å medvirke til å skape utvikling i Nepal på en miljøvennlig, effektiv og lønnsom måte.»

Om 20 år skal HPL overdra halvparten av eierskapet til det statlige Nepal Electrical Authority (NEA), og om 50 år skal hele kraftverket over på statens hender.

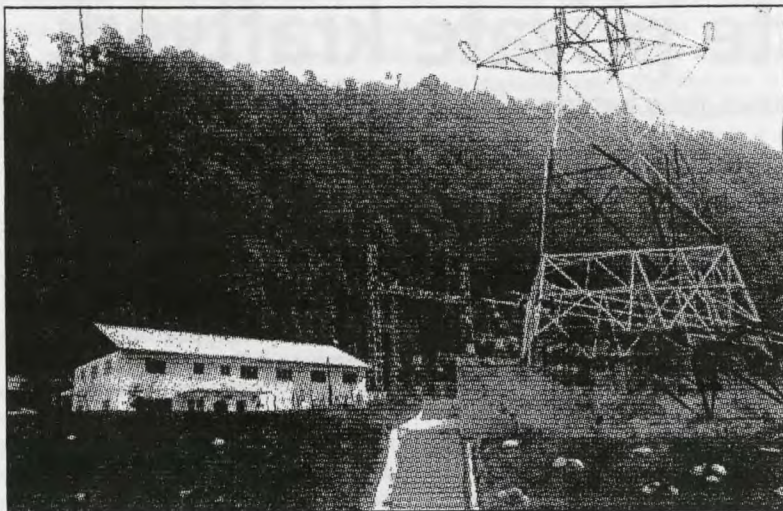
Men innen den tid har kraftverket vært god butikk for sine norske eiere.

Må betale høy pris. – Vi regner med et positivt resultat allerede det første året, opplyser Tor Arne Pedersen, som er økonomiansvarlig i HPL.

Gjennom en egen avtale har Nepals myndigheter forpliktet seg til å kjøpe en fast mengde kraft til en snittpris på rundt seks cent (rundt 50-60 øre) per kilowatt time de neste 20 årene. Det er en meget høy pris, innrømmer Statkraft. Kraften selges videre til forbrukerne, som må betale enda mer.

Når kraftverket kommer skikkelig i gang er avkastningen beregnet til å bli på 15 prosent, mellom fem og seks millioner amerikanske dollar (ca. 50 millioner kroner) i året.

Dersom forventningene til lønnsomhet innfris, kan Khimti-prosjektet bringe inn nærmere en milliard kroner i sine norske eiers kasser i



Det lille, norskeide kraftverket Khimti Project produserer en fjerdedel av all strømmen i Nepal. Den største eieren, Statkraft, regner med å tjene gode penger på kraftverket før det overdras til Nepal om 50 år.

løpet av de neste tjue årene.

- Långiverne krever at vi setter prisen så høyt. Det er mange risikofaktorer å ta hensyn til, forklarer Pedersen.

- Risikoen er ikke bare knyttet til byggingen, men også i forhold til den politiske situasjonen i Nepal, som er svært ustabil. Vi kan for eksempel ikke regne som sikkert at myndighetene alltid vil betale regningene.

Brutal overgang. - Så langt har kraftverksutbyggingen vært en suksess. Men det er for tidlig å si om investeringen vil være lønnsom, sier Wenche Lund Øyno i Statkraft, som har vært med i prosjektet siden 1994.

Hun slår fast at kommersielle investeringer i utviklingsland stiller høye krav til avkastning, på grunn av den høye risikoen.

- Egentlig er vel dette et eksempel på at overgangen fra bistandsavhengighet til kommersielle forhold er temmelig brutal for utviklingslandene. Kommersielle vilkår betyr at Nepal må betale en høyere pris for

strømmen enn om den var finansiert av bistandsmidler, sier Lund Øyno.

Hun peker imidlertid på at utviklingsbankene spiller en vesentlig rolle i dette.

- Som et kommersielt selskap har HPL fått lån på svært strenge vilkår. Renten vi betaler på en stor del av lånene er på rundt 11 prosent. Bankene kunne klart bidratt til å gjøre overgangen smidigere. En lavere rente ville slått direkte ut på prisen som Nepal må betale, fremholder Øyno.

Egen pengemåler. Ifølge Statkraft er Nepals myndigheter - ikke uventet - misfornøyde med avtalen, og ønsker en lavere pris. Samtidig er de interessert i flere private utbyggere, og ønsker trolig derfor ikke å stå åpent fram med kritikk.

Et kuriøst utslag av prisuenigheten henger imidlertid i måleskapet på Khimti-prosjektets hovedkontor: Øverst henger HPLs måler for hvor mye strøm som sendes ut på nettet. Like nedenunder har NEA montert sin egen måler. Den tikker nøyaktig

én prosent saktere.

- Med tanke på at vi kan produsere strøm tilsvarende 40 000 kroner i timen, så utgjør den prosenten etter hvert store summer, sier Vidar Lenningsvik, påtroppende driftsleder ved kraftverket.

Samtidig har myndighetene trent innkjøp av felles måleutstyr, forteller han.

- Er det riktig av dere å ta en så høy pris?

- Hadde dette handlet bare om penger, hadde vi drevet helt annerledes. For eksempel hadde vi ansatt langt færre folk, svarer Lenningsvik. I dag har kraftverket 140 ansatte med stort og smått, kun fire er norske.

Yte noe tilbake. Lenningsvik peker på at Statkraft har lagt stor vekt på å gi noe tilbake til lokalsamfunnet.

- Vi tar jo vannet deres. Dette har ført til lavere vannstand og mindre vann i irrigasjonsanleggene. Vi ser det som vårt ansvar å kompensere for dette, selv der hvor det er spørsmål om det egentlig er tunnelen som er årsaken. Det er viktig å ha lokalbefolkningen på vår side. Vi øn-

sker ikke å risikere konfrontasjoner.

HPL satser også på skoledrift, samt kontinuerlig opplæring og kursing av ansatte.

- Det er spesielt viktig å få inn forståelsen av hvor viktig det er å drive vedlikehold og forebygging. Det har de ingen tradisjon for her. Det vanligste er rett og slett å kjøre ting totalt i stykker, forteller han.

Selv om det kommersielt sett ofte anses som uøkonomisk å bruke penger på å gjøre lokalbefolkningen fornøyd, ser Statkraftingeniøren dette som en lønnsom investering.

- Vi tjener på å ha et godt forhold til lokalbefolkningen, konstaterer han. Spesielt overfor den voksende maoistbevegelsen (se b-a nr.2/01), som kan oppleves som truede, er det viktig å ha folkelig støtte.

- Vi skal drive på her i 50 år, og vi vil gjerne også beholde æren internasjonalt. Vi ønsker ikke å holde en dårlig profil, sier Lenningsvik.

3/2001 • bistandsaktuelt

The Nepali mind

Nepali Times 13.april

Fritt oversatt og bearbeidet av Kristine Alsvik

Ifølge eksperter lider minst 25% av den nepalesiske befolkningen av ulike mentale lidelser.

Blant disse lidelsene er schisofreni, depresjon, angst og atferds- og sykosomatiske lidelser. Problemet er at nødvendig hjelp ikke er tilgjengelig. Nepal har bare 21 psykiatere og disse har ikke mulighet til å ta seg av det økende antallet pasienter.

Dr Nirakar Man Shrestha, direktør ved det psykiatriske sykehuset i Lagankhel, sier at ca 15 000 paisenter besøker sykehuset årlig. Myndighetenes planer for å bote på problemet er å integrere mental helse som del av den primær hjelpen ved mindre helseposter og sykehus. Deres slagord er som følger: "Stop Exclusion, Dare to Care".

Shanti, shanti, shanti...

Just who is in control anyway? We have an uncontrolled police force, uncontrolled corruption, the uncontrolled spread of human rights abuse.

Nepali Times, 13. april -Barbara Adams

Lately I have become very sensitive to the vocabulary of politicians and their followers. Especially when young, intelligent, politically savvy and extremely critical friends refer to the men they are criticising as "our leaders". How can Nepalis still refer to a bunch of mostly corrupt opportunists who now rule as "our leaders", when as far as we can see there isn't a real leader to be seen on the present political stage. (Off stage, there are Dr Bhattarai and Mr Dahal). A leader presumably is one who leads, and if we are being led at all it is down the proverbial "garden path". The sooner we stop expecting our leaders to lead, and instead assume the responsibility ourselves of building a better and more just society, the better it will be for the country. Only by taking over the leadership ourselves will we throw off the frustration with which we spend the better part of every day. It is no use dreaming of a Lee Kuan Yew, or a Musharraf, postponing our own responsibility in the process. If wise and compassionate leaders somehow emerge from the squalor we will all embrace them. But let's not wait.

Just who is in control anyway? We at present have an uncontrolled police force, uncontrolled dacoity, uncontrolled corruption, uncontrolled tons of garbage clogging our rivers and bringing stench and disease, and uncontrollable strikes and bans. We have uncontrolled flows of dollars sent here by uncontrolled foreign aid, which further corrupts our uncontrollable politicians. These foreign dollars, and 90 percent of the foreign INGOs and NGOs, who use them, if not controlled, will gradually corrupt the nation. We have uncontrolled numbers of foreigners who get uncontrolled numbers of visas, but not the right ones like the International Committee of the Red Cross staff.

Another overused and abused phrase is "shanti suraksha" (peace and security). Their constant repetition of this pleasant reassuring phrase, seems to indicate that they are worrying mostly about "peace and security" for the elite in Kathmandu and other urban centres, so that they can "peacefully" pursue financial gain. If "our leaders" were really worried about peace and security they would long since have come to terms with the Maoists and, instead of killing or jailing anyone suspected of sympathy with the Maoists, have joined the Maoists in bringing about the change for which the people have been longing..

Other inaccurate and over-used words include "empowerment", "decentralisation" and "terrorist". The government has "empowered" the police to kill Maoists who are "empowering" the people, especially the ones government slogans say should be "empowered": women and dalits. In addition, the clear example set by the government of how to rip off the people and steal foreign aid without being punished, has "empowered" proliferating thieves and con men, not to mention the crime syndicates and the mafia, to

shamelessly rip off the public every chance it gets, knowing that there is no risk of being punished. Who is "empowering" whom?

"Decentralisation" means giving permission for two more modern well-equipped hospitals (Jorpati and Gokarna) and innumerable private clinics to open in Kathmandu, while the few hospitals in remote areas are mostly rotting and without doctors or nurses. Even the new co-operative bank which is supposed to look after the interest of the 90 percent farmers in this country is going to be located in Kathmandu. "Decentralisation" means that funds and resources are allocated cautiously from the centre, with firm instructions on how they should be used. Implication: don't trust ordinary people. "Decentralisation" means that after 50 years and many millions of dollars of "development" most poor villagers in remote areas are relatively worse off than they were then.

The phrase "they are just a bunch of terrorists" is used to discredit an opposition whose tactics are no more "terrorist" than the tactics used by the ruling party when it was in opposition. Many of today's leading politicians used to be "terrorists" themselves, even the genial gentleman presently serving as Foreign Minister. This word was even used by ruling party loyalists in New Delhi to explain why this columnist was in exile there: "Because she supports terrorists." In the current context it has become almost an honour to be labelled a "terrorist".

The latest incidents in the increasingly violent Jana Yuddha are tragic. The government should never have allowed the political situation to deteriorate to a stage where such carnage could happen. Maybe our semantics should focus on one main mantra: "Shanti, shanti, shanti..."

Nepal to host meet on mountain women

Kathmandu Post, 10 mai, 2001

Nepal will host a "Global Meeting of Mountain Women" in 2002, bringing more than 300 delegates from around the world.

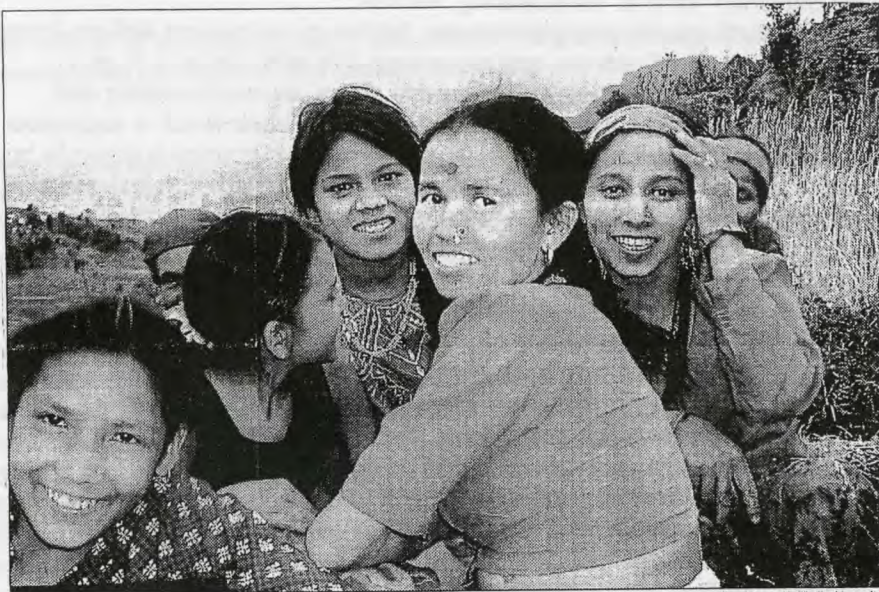
The meeting, under the aegis of the International Centre for Integrated Mountain Development (ICIMOD) and Mountain Forum (MF), will focus on the strength and commitment of mountain women in making a positive contribution to local and national economics.

According a press release issued after the completion of three-day long meeting of women from different part of the globe, participant from about 70 countries representing the world's major mountain ranges, especially the marginalised communities are expected to attend the meeting.

The three-day long meeting of twenty women from Africa, Asia, Europe and North America, held in Lalitpur from May 8-10, has finalised a plan of action for a mountain women's agenda, adds the release.

The proposed meeting will cover the entire gamut of issues related to mountain women.

Maoist Guerrillas Ratchet Up Violence in Nepal Countryside



Pamela Constable/The Washington Post

Women in Zungu, where the rebels have organized a mothers' group and helped to build latrines and repair paths. 'They punish people for drinking and settle our disputes,' a farmer said.

Pushing a Shaky Government/Attacking Police and Aiding Poor

ZUNGU, Nepal — The road twists through breathtaking vistas of pine and birch groves, waterfalls and terraced fields. In the distance, above the clouds, looms the unmistakable profile of Mount Everest, symbol of Nepal's natural grandeur and lucrative magnet for foreign tourists and adventurers.

But at villages along this Himalayan highway in southern Nepal, people point out landmarks of a different kind. Here is where "they" robbed a bank. Here is where "they" attacked a police post. Here is where "they" held a mass meeting or built a footbridge or paraded drunks through the square.

Deeper into the forest, at the end of a four-hour climb along a steep rocky trail, lies a remote valley covered with wheat and dotted with farmhouses. Few outsiders venture here, but "they" — guerrillas from Nepal's rapidly growing Maoist insurgency — have been

making clandestine visits for months, slowly winning over the illiterate, impoverished villagers to their cause.

An unprecedented spate of violence, including attacks on police stations in April that killed 70 people, has alarmed the authorities and drawn sudden attention to the Maoists' deadly determination. But the people of Zungu know nothing about communist ideology, nor about the revolutionary mission of the insurgents' five-year-old war. They have responded to the guerrillas' combination of violence, moral cleansing and Robin Hood-style service to the poor.

"We were afraid of them at first, but now they are welcome at every house," said Karna Kharki, 43, a farmer. "They drove out the evil people who lend money and force us to work for nothing. They are helping us build latrines and repair paths. They punish people for drinking and settle

our disputes."

"The police insult us," he said, but the Maoists "treat us with respect."

"Now we have peace here, and we are very satisfied."

Although the insurgents control five of Nepal's 75 districts and are active in 50 more, they have avoided the capsource of revenue for the impoverished country of 24 million.

Until recently, the government had largely tried to wish away the influence of the Maoists, fumbling several opportunities to negotiate with their leaders. But the guerrilla attacks on rural police stations last month have given the problem new urgency.

The government, however, is in no condition to take decisive action. Prime Minister Girija Koirala, 78, is embroiled in charges of corruption and is fighting for his political survival. The Parliament has been essentially shut down for three months by an opposition boycott, and Katmandu was rocked last month by violent street protests, with opposition activists demanding Mr. Koirala's resignation and the prime minister refusing.

"This government is corrupt and it is not responding to the people's demands," said Mhadav Nepal, leader of the mainstream opposition Communist party in Nepal, the Unified Marxist-Leninist Party. "We will continue to mobilize people in the streets until Koirala resigns. We believe in democracy and we are against violence," he said. "But if the government is not effective, the ultra-left politics of the jungle will continue to attract people who are fed up."

INDEED, in a recent opinion poll by the Nepali Times magazine, two-thirds of respondents said they feared democracy was in danger. But 81 percent said the threat came from mainstream political parties. Less than 8 percent of Nepalis polled said the Maoists posed a threat to democracy, and a large majority said they believed the government should negotiate with the Maoists.

Most Nepalis, however, are appalled at the Maoists' violent methods. In addition to attacking police posts to obtain weapons, they also apply brutal punishments to suspected traitors, smashing their kneecaps with hammers and in some cases beheading them. They also regularly demand money from rural businesses and threaten them with violence if they do not comply.

The Maoists have nevertheless earned gratitude among some rural Nepalis for their campaign against immorality and injustice, and even among Katmandu's elite there is widespread sympathy for their demands, which range from ending ethnic discrimination to instituting land reforms to breaking unpopular treaties with neighboring India. The guerrillas have repeatedly said they are open to dialogue, but they refuse to deal with Mr. Koirala and have demanded meetings with all Nepali political groups.

Nepal has been trying to establish a multiparty system since 1990, when a pro-democracy movement forced King Birendra to end his autocratic rule and form a constitutional monarchy. But the fragmented parliamentary system has been gripped by paralysis and the government weakened by numerous failed political coalitions.

The armed insurgency started in 1996, when the country's legal Maoist party, the Communist Party of Nepal (Maoist), abandoned Parliament and declared war against the state. Once it was the third-largest party in Parliament; some of its top ideologues are familiar national figures. One is Baburam Bhattarai, who is in his late 40s and holds a doctorate from Jawaharlal Nehru University in India. He was close to many Nepali intellectuals before he went underground in 1996.

"We were good friends once," said Kapil Shrestha, a human rights activist who broke with Mr. Bhattarai after he refused to condemn the Chinese attack on demonstrators near Tiananmen Square in 1989. "We worked together in human rights, although we disagreed on most issues. He is idealistic

to cross the Bhote Khosi River. Once over the river, a near vertical zigzag path climbed up the cliff-face and led to the village of Simigaon. Here we reported in at the police checkpoint and camped next to the picturesque monastery Gompa. A sign nailed to its door politely requested 'No to shit in Gompa'... as if we would! This was the last major settlement before reaching Bedding - which took another two days through dark dense jungle - and mercifully low on leeches in October.

At 3,694m, Bedding is one of the highest Sherpa villages in Nepal and is completely surrounded by impressive 6,000m peaks, including Gauri Shankar (7,145m). We camped here for the night and exchanged five of our 'lowland' barefoot porters for more appropriately dressed high-altitude porters; three young Sherpani girls in fact, but with shoes. They seemed to be more excited than us, chatting away to each other as though this was a school outing. In the morning, we left for Na Gaon (4,183m), where, with two of us suffering from stomach problems, an enforced day's rest provided a timely opportunity to acclimatise before pushing on higher.

Setting off from Na, we began the long two-day slog up towards the Yalung La (5,310m), leaving our Sherpanis sitting chatting as we climbed away from the village. After a couple of hours of glancing down and wondering if our loads would ever follow, we saw the girls set off - within an hour they had passed us and helped set up camp on a grassy plateau next to a small lake before we finally caught up a few hours later. This was a spectacular place to camp, the sun painting the peaks both at sunrise and sunset, but eating into our film supplies at an alarming rate. Next morning, after a particularly cold night, we set off for the summit of Ramdung. Not using a high camp on the snow, at the porters' request, meant a long day and didn't help Chris, who was now feeling ill. A clear compacted trail in the deep snow snaked between the crevasses, but despite the many footprints we had the mountain to ourselves.

We had a quick snack for lunch;

unfortunately, Chris decided he could not go on: he would wait here for our return and colour a bit more snow. As we continued, the trail suddenly took a dramatic dip (where the whole side of one slope had recently been avalanched out), causing us to re-route. A steep snow plod finally led up to a vertical wall of ice that we kicked steps in and, after a short but exhausting final push, we reached the large flat summit. The views were awesome, and at 5,930m I was the highest I had ever climbed... and I felt like shit. Two Mars bars and more Nurofen helped, but the real problem now was water. We were all running low and were seriously dehydrated by our exertions, so Steve called a halt to the photo session and urged us to begin the descent.

It was now 15.30 and, like any climb, the summit was only half-way, getting back down when you are tired is often the most dangerous part. As daylight faded, the views and our situation became even more outrageous; added to this was the fact that only Steve had remembered a headtorch, and the temperatures were dropping dramatically... it was going to be a long trek back. We stumbled along and then noticed small lights heading towards us in the dark - three of the camp crew had brought spare headtorches as well as the stove to make us a brew. God bless them: this saved the day and lifted our spirits. Just as well, as they had moved the camp further down the mountain that afternoon and it took us until 20.30 to reach it. We slept well after our 14-hour epic.

Next day we headed east to skirt the southern side of the Tso Rolpa glacial lake. The original northern route, sandwiched between the lakeshore and the almost vertical scree runs, was a hazardous 'bomb alley' during the daytime melting temperatures and far too dangerous to attempt.

Feeding Tso Rolpa Lake is the Trakarding Glacier; a contorted mass of ice and rock that takes forever to negotiate as the trail changes daily with the moving ice. Finally over the glacier, we spent an uncomfortable night camped on rock

platform, deep in the cold shade of the high surrounding peaks at the foot of the Drolambu icefall, watching and listening to the constant roar of avalanches; nobody slept that night even though we were exhausted.

In some of the more popular areas of Nepal, you share the trails with many other trekkers, and camp sites are reduced to free-range crapping zones or replaced altogether by comfortable lodges with bunkbeds and hot water. Here, in the Rolwaling, it is still empty; the silence is loud and the feeling of solitude immense, allowing you to clear your mind of all that nonsense back home. Deadlines, decorating, deodorants... up here, your concerns are about keeping warm, diarrhoea and breathing. If ever a place or situation can put your life into perspective, this is it. Try watching a porter with three kit bags on his back struggle for eight hours a day in a pair of flip-flops, then watch him put up your tent and collect sheets of ice with his bare hands from a frozen pool to make your

tea, and then tell me washing the car on Sunday morning is important.

This humbling effect was too much for Chris, my tent-mate: "Can't watch a man freeze to death making me a cuppa!" he said as he whipped off his new fleece jacket and placed it around the shoulders of the bewildered porter.

"He took that as a gift you realise," Steve pointed out.

"Shit...Well I can't ask for it back now, can I?"

Chris never did get his fleece back. The sad part was we never saw the porter wear it again, I'm sure it was being kept clean to sell back in Kathmandu along with the gloves, socks and sunglasses that all our Nepalese crew had been equipped with at the start of the trip, but never wore. Even worse; three days after we said good-bye to our porters in Lukla, two were killed in an avalanche on the way to Mera. Now tell me your job's hard...

If the Trakarding Glacier resembles a raging storm, frozen in time, then climbing up the Tesi Lapcha (or Trashing Lobster, as



we renamed it) was like scrambling up an enormous frozen waterfall. Crossed for the first time by Edmund Hillary in 1951, this 5,755 m pass is not for the faint-hearted, but the views along the Drolambu icefall are mind-blowing. Most groups climbing Parchamo set up base camp on the top of the Tesi Lapcha, tucked into the rock face for some protection from the wind. When we arrived, it was eerily still and could have been Scotland for all we could see. Two other groups were already there, one passing through, the other attempting the peak tomorrow along with us. As night fell, along with the temperatures, loud resounding cracks like rifle shots echoed around us as rocks shattered, and sleep became even more fragmented.

Parchamo rises to 6,273m, a mere 518m above the Tesi Lapcha, and it looks easy at first glance. First ascended in 1955, this Alpine-grade PD climb is short but tough. There are numerous crevasses and a particularly nasty yawning serac step about 100 metres from the top, which is a sod when you are tired. We made good progress from camp, setting out at 0600, jumaring up six sections of fixed rope and stripping

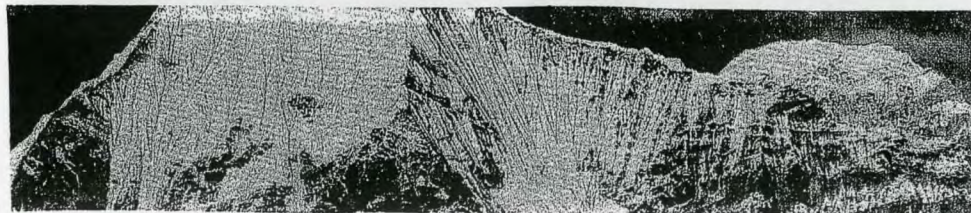
down to our thermal underwear by mid-day. A cocktail of Nurofen, Diamox and Jelly Babies had got me there and I had never felt so alive, sitting astride the summit ridge staring out into Tibet and over to the Khumbu giants that surround Everest.

Next day we scrambled away down a precarious slope of loose scree that seemed to present more hazards than the previous day's climbing and was a nightmare for the porters. In only three days' time we would be in Namche Bazaar drinking beer. We left the deserted trails of the Rolwaling Himal when we arrived at Thame, a large village with an impressive monastery gompa glued to the mountainside. Camping outside the village left just a short half-day stroll downhill to Namche Bazaar the following morning through beautiful alpine scenery.

I'm not sure what it is about meeting other groups of travellers after all the time spent alone in the hills, but it does make you intolerant. Questions like "Is it far?" and "Is it all uphill from here?" prompted Chris's to reply, "This is the fucking Himalayas lady, what did you expect?" as he pushed past one group. The trail widened as the wear from hundreds of feet became more apparent and

we descended closer towards civilisation. Turning a corner we were suddenly confronted with the dramatic amphitheatre setting of Namche, a lot bigger than Chris remembered it from five years ago. "Look at it, you can't move for people down there!" That night he sank two bottles of Nepali rum and fell down the stairs of the lodge where we had eaten, while we plotted to leave next day for Lukla for the flight back to Kathmandu.

If we thought yesterday's crowds were bad, our last day's trek down from Lukla along the Dudh Khosi gorge was like the pedestrian equivalent of the M25 in rush hour. Hordes of trekkers and yaks were slowly ploughing their way up a very dry and dusty trail towards Namche, and they all wanted to know how far it was and if it was all uphill. Luckily, Chris had the mother of all hangovers which prevented him from making any response...



Global Adventure

Gjennom Nepals elvestryk

Nepali Times, 6. april, av Janaki Gurung, oversatt og bearbeidet av Øystein Berg

Ekstremturisme i Nepal har gått gjennom mange faser, og i dag finnes det for eksempel tilbud som: Strikkhopping, para-gliding, varmluftsballonger og skikjøring ned Mount Everest. På 60-tallet, da organisert fotturisme var i sin spede begynnelse i Nepal, drømte mange om å kunne dra ned Nepals ville elver på gummiflåter. Dette var i mange år bare en drøm, da svært få ville tørre å sette seg i usikre gummibåter gjennom de frådende vannmassene. En av de første til å prøve rafting var Col John Blashford-Snell i den Britiske hær. Han var i Etiopia og fikk i oppgave å undersøke om muligheten for å frakte gull på gummibåter ned den Blå Nil var tilstede. Han fant ut at dette var svært risikabelt, og særlig med større mengder gull om bord. I 1974 spurte Blashford-Snell en eventyrer om han ikke kunne prøve flåtene fra Den Blå Nil i Nepal. Her fant man ut at berg-og-dalbaneturer ned elver var svært spennende og utfordrende. Problemet var å finne folk i Nepal som var villige til å være med. Svært få kunne svømme, og sherpaene kunne gjerne bestige Mount Everest, men mente rafting var vannvidd. Men de fikk i stand en ekspedisjon ned Trisulielven i 1975 som var svært vellykket, og dette kan sies å ha vært begynnelsen på rafting i Nepal. I 1999 gjennomførte 26000 mennesker kortere eller lengre rafteturer i Nepal, og antallet er økende. Næringen ansetter vel 2000 personer og utgjør vel 25 % av turistinntektene i landet. Den beste sesongen er på høsten fordi vannstanden er relativt høy etter monsunregnet, og vanntemperaturen tålig bra. De fleste elvene er i klasse 3-4 som etter internasjonale standarder er moderat vanskelig. Et problem som melder seg er useriøse aktører og rafteselskap som har senket priser og sikkerhetsstandarder til et minimum (sjekk kvaliteten! Det var kaldt, og jeg trodde jeg skulle dø, 1997, Red. anm.). Vannkraftutbygging hindrer også raftindustrien i å nå sitt fulle potensiale, og mange elver har mistet sine beste stryk på grunn av oppdemning.

Ni nye fjelltopper åpnet for bestigning

The Kathmandu Post, oversatt og bearbeidet av Øystein Berg

Ministerium for turisme erklærte at ni nye fjelltopper nå er "åpnet" for bestigning. Dette er gjort i et håp om å tiltrekke seg enda flere fjellklatrere til Nepal. Blant de "nye" toppene er 8413 meter høye Lhotse Middle som dermed den 13. toppen over 8000 meter som er åpnet for klatring.